

DREWNO
PAPIER

Polska Zielona Sieć

O odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji zasobów leśnych

Pakiet edukacyjny dla nauczycieli
szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

O odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji zasobów leśnych
Pakiet edukacyjny dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Wydanie I

Opracowanie: **Magdalena Noszczyk**
przy współpracy:
Andrzej Żwawa
Maria Huma

Wykorzystano fragmenty publikacji:
Giordano Golinelli, „Se non la pianti... finisce!”
(tłum. Weronika Makowska)

Projekt graficzny i skład: Manto || manto.com

Publikacja przygotowana przez:

Polska Zielona Sieć

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć
ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków || zielonasiec.pl

w ramach kampanii „Kupuj odpowiedzialnie” || ekonsument.pl

Kraków 2011

Publikacja powstała w ramach projektu „Educating to sustainable and responsible management of the forests in the world” realizowanego przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej. Za treść publikacji odpowiada Polska Zielona Sieć, poglądy w niej wyrażone nie koniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej.

Publikację sfinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons 3.0. Treści zawarte w publikacji można kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania źródła i autorstwa.

ISBN 978-83-62403-05-09

Wydrukowano na papierze makulaturowym **Cyclus Print**

Spis treści

Scenariusz 1: „Ciągnie wilka do lasu“	2
Scenariusz 2: „Nie było nas, był las; nie będzie nas, będzie las?“	6
Scenariusz 3: Im dalej w las, tym więcej drzew...?	11
Scenariusz 4: „Pan widzi krzesło, ławkę, stół – a ja rozdarte drzewo“	15
Ćwiczenie 1: No i tak to wygląda...	18
Ćwiczenie 2: No i tak to się dzieje...	20
Ćwiczenie 3: „Drzewo problemów“	21
Ćwiczenie 4: Audyt zużycia papieru w domu	24
Ćwiczenie 5: Bookcrossing, czyli uwalniamy książki	25
Ćwiczenie 6: Zeszyt z odzysku	26
Ćwiczenie 7: Gazetowy portfel	27
Ćwiczenie 8: Papier czerpany	28
Ćwiczenie 9: Zrób swoją własną lampę	30
Ćwiczenie 10: Ecodesign – czyli meble z palet	32
Ćwiczenie 11: Dzień bez mięsa	33
Laboratorium 1: Laboratorium badań krytycznych	35
Laboratorium 2: Laboratorium komunikacji społecznej	40
Załącznik 1: Zdjęcia, mapy i filmy dokumentalne	47

Cel: zwrócenie uwagi na różnorodność biologiczną lasów świata oraz na problemy i zagrożenia ekosystemów leśnych w skali lokalnej i globalnej

Cele operacyjne: uczeń rozumie pojęcie „bioróżnorodność”, wymienia różne ekosystemy leśne w poszczególnych strefach klimatycznych, potrafi wskazać „hot-spoty” – miejsca o szczególnie wysokiej wrażliwości i różnorodności narażone na zniszczenia, podaje przyczyny pogarszania się stanu lasów i przyczyny niszczenia ekosystemów leśnych, zna definicję zrównoważonego rozwoju

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: tablica, kreda, 1 arkusz papieru pakowego, 6 karteczek wypisanymi kontynentami świata, globus albo duża mapa świata, kilkanaście karteczek samoprzylepnych Post-it®

Podstawa programowa:

GEOGRAFIA, III etap edukacyjny

4. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski. Uczeń:

5) wymienia główne rodzaje zasobów naturalnych Polski i własnego regionu: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych; korzystając z mapy, opisuje ich rozmieszczenie i określa znaczenie gospodarcze.

6. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski. Uczeń:

8) wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce; wymienia formy jego ochrony, proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie.

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek-przyroda-gospodarka. Uczeń:

8) charakteryzuje na podstawie map tematycznych i wyjaśnia występowanie stref klimatyczno-roślinno-glebowych w Afryce;

9) wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody;

12) identyfikuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem; określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast w Brazylii.

BIOLOGIA, III etap edukacyjny

X. Globalne i lokalne problemy środowiska. Uczeń:

1) przedstawia przyczyny i analizuje skutki globalnego ocieplenia klimatu.

GEOGRAFIA, IV etap edukacyjny

3. Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój. Uczeń:

- 1) formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych; potrafi przewidzieć przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny i skutki zakłóceń równowagi ekologicznej;
- 3) rozróżnia przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (ocieplenia globalnego) i ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające temu zjawisku;
- 4) wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata do głodu i ubóstwa;
- 5) wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek-środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska).

GEOGRAFIA, IV etap edukacyjny – poziom rozszerzony

6. Sfery Ziemi – pedosfera i biosfera. Uczeń:

- 3) wyjaśnia zróżnicowanie formacji roślinnych na Ziemi i piętrowość roślinną na Ziemi oraz przyporządkowuje typowe gatunki flory i fauny dla poszczególnych stref krajobrazowych Ziemi;
- 4) dowodzi na przykładach, że naruszenie stabilności ekosystemów może powodować nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym;
- 5) wskazuje podejmowane na świecie działania na rzecz ochrony i restytucji środowiska geograficznego;
- 6) omawia podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju i ocenia możliwości ich realizacji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej.

2. Różnorodność biologiczna i jej zagrożenia. Uczeń:

- 1) opisuje różnorodność biologiczną na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym; wskazuje przyczyny spadku różnorodności genetycznej, wymierania gatunków, zanikania siedlisk i ekosystemów;
- 2) przedstawia podstawowe motywy ochrony przyrody (egzystencjalne, ekonomiczne, etyczne i estetyczne);
- 3) przedstawia wpływ współczesnego rolnictwa na różnorodność biologiczną (ciągłe malejąca liczba gatunków uprawnych przy rosnącym areale upraw, spadek różnorodności genetycznej upraw);
- 4) podaje przykłady kilku gatunków, które są zagrożone lub wyginęły wskutek nadmiernej eksploatacji ich populacji;
- 5) podaje przykłady kilku gatunków, które udało się restytuować w środowisku;
- 6) przedstawia różnicę między ochroną bierną a czynną, przedstawia prawne formy ochrony przyrody w Polsce oraz podaje przykłady roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 7) uzasadnia konieczność międzynarodowej współpracy w celu zapobiegania zagrożeniom przyrody, podaje przykłady takiej współpracy (np. CITES, „Natura 2000”, Agenda 21).

BIOLOGIA, IV etap edukacyjny – poziom rozszerzony

VIII. Różnorodność biologiczna Ziemi. Uczeń:

- 1) wymienia główne czynniki geograficzne kształtujące różnorodność gatunkową i ekosystemową Ziemi (klimat, ukształtowanie powierzchni), podaje przykłady miejsc charakteryzujących się szczególnie bogactwem gatunkowym;
- 3) wyjaśnia rozmieszczenie biomów na kuli ziemskiej, odwołując się do zróżnicowania czynników klimatycznych;
- 4) przedstawia wpływ człowieka na różnorodność biologiczną, podaje przykłady tego wpływu (zagrożenie gatunków rodzimych, introdukcja gatunków obcych);
- 5) uzasadnia konieczność zachowania starych odmian roślin uprawnych i ras zwierząt hodowlanych jako części różnorodności biologicznej;
- 6) uzasadnia konieczność stosowania ochrony czynnej dla zachowania wybranych gatunków i ekosystemów.

Przebieg zajęć:

- 1 . Na początku poproś uczniów o wylosowanie wcześniej przygotowanych karteczek z kontynentami. Uczniowie, podzieleni na grupy, mają za zadanie zastanowić się jakie formacje i typy lasów występują na tych kontynentach, jakie drzewa są charakterystyczne dla wymienionych przez nich ekosystemów. Uczniowie powinni spisać swoje pomysły, a następnie je zaprezentować pozostałym grupom. Jeśli uczniowie popełnią jakiś błąd, popraw ich.
- 2 . Powieś na tablicy mapę świata lub postaw na biurku globus. Zapytaj uczniów dlaczego lasy w różnych częściach świata różnią się między sobą, wymienione przez uczniów powody zapisz na tablicy. Zapytaj uczniów co to jest bioróżnorodność. Jeśli w klasie jest dostęp do Internetu pokaż im stronę Konwencji na rzecz Bioróżnorodności ONZ (cbd.int/2010/multimedia) lub stronę Komisji Europejskiej nt. obchodów Międzynarodowego Roku Bioróżnorodności (ec.europa.eu/environment/biodiversity/campaign/index_pl.htm) i zaprezentuj wcześniej wybrane filmiki reklamujące obchody Roku Bioróżnorodności. Powiedz uczniom, że hasło europejskie obchodów to: „Od niej zależymy, do niej należymy”, co oznacza, że wszystkie organizmy żyjące na Ziemi są ze sobą powiązane i ich przetrwanie zależy wzajemnie od siebie.
- 3 . Opowiedz uczniom o największych i najbogatszych ekosystemach leśnych świata (str. 5 części merytorycznej Pakietu). Podkreśl jak ważnymi ekosystemami są lasy pierwotne. Zaprezentuj różnice między lasami pierwotnymi, naturalnymi i przemysłowymi (str. 7 części merytorycznej Pakietu). Zapytaj, jakie zagrożenia niosą lasy przemysłowe i monokultury. Opowiedz uczniom o szkodnikach, gatunkach obcych i inwazyjnych (str. 23 części merytorycznej Pakietu).
- 4 . Zapytaj uczniów o ginące gatunki zwierząt i roślin. Zwróć uwagę, że często zmniejszanie się ich populacji wynika ze zniszczenia ekosystemów leśnych, w których żyją. Zapytaj i poproś o wymienienie kilka przykładów chronionych gatunków zwierząt i roślin. Jeśli szkoła posiada w bibliotece Czerwoną Księgę Ginących Gatunków w Polsce lub Polską Czerwoną Listę Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce to obejrzyj je wspólnie z uczniami, zwróć uwagę na to, ile zwierząt zostało już skatalogowanych. Powiedz, że wraz z niszczeniem lasów pierwotnych niszczone są również

nieodkryte jeszcze przez człowieka zwierzęta i rośliny, których biologii nie znamy, więc nie wiemy jak ich brak wpłynie na ekosystem.

- 5 . Poproś uczniów o zaznaczenie i opisanie (karteczkami Post-it®) na mapie świata lub globusie najcenniejszych zasobów leśnych świata. Opowiedz im o tzw. gorących punktach („hot-spots”) – miejscach które są najbogatszymi pod względem bioróżnorodności, ale również najbardziej zagrożonymi (biodiversityhotspots.org/xp/hotspots/Documents/cihotspotmap.pdf).
- 6 . Być może uczniowie słyszeli o deforestacji, w tym nielegalnej wycince drzew, zapytaj czy znają konkretne przykłady deforestacji na świecie i jakie niesie ona zagrożenia. Powiedz uczniom, że lasy wycinane są nie tylko, by pozyskać drewno, ale także by uzyskać większe powierzchnie upraw, a także pod nowe inwestycje budowlane, autostrady. Zapytaj czy znają przykłady wycinki lasów pod inwestycje – jak zareagowała na nie społeczność lokalna? Jaki do tego stosunek miały lokalne władze? Jakie efekty przyniosło to ludziom a jakie środowisku?
- 7 . Zapytaj uczniów kto zajmuje się ochroną zasobów leśnych w Polsce i o struktury istniejące w gminie (str. 34 części merytorycznej Pakietu). W jaki sposób zajmują się zagadnieniami ochrony przyrody na swoim terenie – przeprowadź mini-dyskusję z uczniami.
- 8 . Podziel uczniów na grupy i podaj definicje do opracowania – uczniowie mają się zastanowić nad rangą ochrony danego obszaru: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszary Natura 2000, użytek ekologiczny, pomnik przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy (str. 33 części merytorycznej Pakietu). Potem poproś o prezentacje wyników i popraw popełnione błędy. Powiedz, że te formy tworzą system prawnej ochrony przyrody w Polsce. Zapytaj czy znają przykłady takich miejsc w Polsce.

Co dalej? Pomysły i propozycje na dalszą pracę z uczniami:

- + Zorganizuj wycieczkę do pobliskiego nadleśnictwa, spotkajcie się z leśniczym i zapytajcie go o formy ochrony przyrody występujące w nadleśnictwie, zapytajcie o ochronę gatunkową zwierząt i roślin. Dowiedźcie się również co leśnicy sądzą o certyfikacji gospodarki leśnej, czy i od kiedy nadleśnictwo ma certyfikat dotyczący odpowiedzialnej gospodarki leśnej, jakie zmiany w gospodarce nadleśnictwa wiązały się z jego wprowadzeniem, czy nadleśnictwo odczuło skutki ekonomiczne uzyskania certyfikatu, jaka firma i kiedy przeprowadziła audyty.
- + Zorganizuj z uczniami spotkanie w Urzędzie Gminy/Miasta z urzędnikiem zajmującym się stanem środowiska przyrodniczego na danym terenie, zapytaj o występujące obszary Natura 2000, aktualne informacje o środowisku, prowadzoną czynną ochronę przyrody oraz działania edukacyjne.
- + Uczniowie mogą przygotować projekt wycieczki krajoznawczej po okolicznych lasach, zwracając uwagę na to jakie zagrożenia dla lasów występują na obszarze danego lasu i w jego okolicy. Po zorganizowanej wycieczce mogą przeanalizować zagrożenia dla poszczególnych lasów (np. droga szybkiego ruchu, kłusownictwo etc.) i zwrócić się do nadleśnictwa o opinię w sprawie.
- + Poszukaj w zasobach portali prasowych artykułów o inwestycjach przy obszarach chronionych i o akcjach lokalnych społeczności oraz organizacji pozarządowych, zaprezentuj uczniom znalezione materiały i poproś o wydanie opinii na temat tych wydarzeń.

„Nie było nas, był las; nie będzie nas, będzie las?”

Cel: zwrócenie uwagi na społeczno-ekonomiczne aspekty ochrony przyrody w tym na prawa ludności tubylczej w krajach rozwijających się. Zaprezentowanie różnorodności usług ekosystemowych obszarów leśnych jako kluczowych procesów warunkujących jakość życia wszystkich organizmów żywych

Cele operacyjne: uczeń rozumie pojęcia „bioróżnorodność”, „usługi ekosystemowe”, potrafi rozpoznać różne grupy usług ekosystemowych, a także wskazać usługi ekosystemowe różnych ekosystemów leśnych, zapoznaje się z trybem życia ludności tubylczej i rozumie jakie powiązania występują pomiędzy lasami a człowiekiem, podaje przykłady działań prowadzących do nadużyć społecznych i łamania praw człowieka wobec ludności tubylczej

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: tablica, kreda, kartki zużytego z jednej strony papieru pocięte na małe kwadraty o boku ok. 4 cm, taśma klejąca

Podstawa programowa:

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, III etap edukacyjny

1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Uczeń:

- 1) omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie (np. bierze udział w dyskusji, zebraniu, wspólnym działaniu);
- 2) wymienia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
- 3) przedstawia i stosuje podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie i między grupami;
- 4) wyjaśnia na przykładach, jak można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań grupy lub jak im się przeciwstawić.

2. Życie społeczne. Uczeń:

- 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy;
- 2) wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania;

5. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń:

- 3) przedstawia przykłady działania organizacji pozarządowych i społecznych (od lokalnych stowarzyszeń do związków zawodowych i partii politycznych) i uzasadnia ich znaczenie dla obywateli;
- 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym;

5) opracowuje – indywidualnie lub w zespole – projekt uczniowski dotyczący rozwiązania jednego z problemów społeczności szkolnej lub lokalnej i w miarę możliwości go realizuje (np. jako wolontariusz).

10. Państwo i władza demokratyczna. Uczeń:

6) wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny

5. Prawa człowieka. Uczeń:

- 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;
- 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;
- 3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka;
- 4) znajduje w źródłach masowego przekazu (w tym w Internecie) informacje o przypadkach łamania praw człowieka na świecie;
- 5) bierze udział w debacie klasowej, szkolnej lub internetowej na temat wolności słowa lub innych praw i wolności.

6. Ochrona praw i wolności. Uczeń:

- 4) przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania (np. podpisuje apel, prowadzi zbiórkę darów);
- 6) znajduje informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne) i projektuje działania, które mogą temu zaradzić.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny – zakres rozszerzony

7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Uczeń:

- 5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej.

36. Prawa człowieka. Uczeń:

- 1) przedstawia ideę oraz historyczny rodowód praw człowieka;
- 2) przedstawia argumenty na rzecz uniwersalności praw człowieka i analizuje zastrzeżenia formułowane przez jej przeciwników;
- 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa.

„Nie było nas, był las; nie będzie nas, będzie las?”

41. Globalizacja współczesnego świata. Uczeń:

- 1) przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja, ekologia);
- 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych;
- 3) rozważa racje ruchów ekologicznych i alterglobalistycznych oraz racje ich przeciwników, formułując własne stanowisko w tej sprawie.

GEOGRAFIA, IV etap edukacyjny

1. Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata. Uczeń:

- 1) wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej; formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie;
- 4) wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie; opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy;
- 5) identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata (np. poznaje przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego, problemów komunikacyjnych).

Przebieg zajęć:

- 1 . Na początku lekcji poproś uczniów, by zamknęli oczy i wyobrazili sobie, że są w lesie. Powiedz, że są w miejscu, które jest bogate w roślinność, otacza ich feeria kolorów kwiatów i motyli, różnorodność kształtów i zapachów. Powiedz, że idą ścieżką, która oświetlona jest porannymi promieniami słońca. Poproś, aby wyobrazili sobie zapachy, które ich otaczają – zapach wilgotnej gleby, zapachy kwiatów, zapach porannego wiatru. Powiedz, że mogą poszukać pożywienia – znaleźć owoce, zioła, napić się wody ze strumienia. Idąc wyimaginowaną ścieżką niech rozejrzą się dookoła w poszukiwaniu miejsca do siedzenia – może to być trawa, gałąź na drzewie, kamień przy strumieniu. Niech się dowiedzą w wybranym miejscu i napawają się spokojem chwili. Powoli wracając do rzeczywistości poproś uczniów o zatrzymanie w myślach najprzyjemniejszego momentu z tego wymyślnego spaceru i poproś o otwarcie oczu.
- 2 . Następnie zadaj pytania: Czy podobał im się ten spacer? Co było najprzyjemniejszym momentem? Czy był relaksujący i dlaczego? Odpowiedzi uczniów na ostatnie pytanie dotyczące efektu relaksującego spaceru zapisz na przygotowanych wcześniej kartkach. Powiedz, że przydadzą się w dalszej części lekcji. Zapytaj również o to jak wyglądały ich wyimaginowane lasy – czy to była dżungla, sawanna? A może las strefy umiarkowanej? Wysłuchaj odpowiedzi i nawiąż do scenariusza 1: „Ciągnie wilka do lasu” (str. 2 Pakietu edukacyjnego) przypominając o różnych ekosystemach leśnych.
- 3 . Podziel uczniów na grupy 4-6 osobowe i rozdaj im przygotowane kartki (po 20-30 sztuk na grupę) i poproś o wypisanie wszystkich rzeczy, które daje nam las, które używamy, ale również o wartości niematerialne, których doświadczamy i są nam potrzebne. Zwróć uwagę również na wszystkie te aspekty, które są istotne z punktu widzenia zwierząt, roślin, osiedli ludzkich etc. Narysuj na środku tablicy pień drzewa. Po wypisaniu przez uczniów wszystkich propozycji na kartkach, zbierzcie kart-

ki z wszystkich grup i podzielcie je na grupy tematycznie związane ze sobą, np. wszystkie rzeczy do jedzenia razem; wszystkie przedmioty drewniane razem; wszystkie aspekty związane z klimatem itd. Kartki ułożone w grupy powieście nad pnem drzewa tak, aby tworzyły koronę. Powiedz uczniom, że wszystkie propozycje wypisane na kartkach, które zbudowały koronę drzewa to tzw. usługi ekosystemowe. Następnie zaprezentuj grupy usług ekosystemowych lasów. Wytkumacz, że są to wszystkie korzyści, produkty i dobra (materialne i pozamaterialne), które las oferuje poprzez swe istnienie roślinom, zwierzętom, ludziom, całym społecznościom (str. 11 części merytorycznej Pakietu). Po zaprezentowaniu grup usług ekosystemowych poproś uczniów o podzielenie karteczek i ponowne przyklejenie zgodnie z grupami usług. Przywieś również te, które zostały spisane jako propozycje uczniów po ich wyimaginowanym spacerze.

- 4 . Zapytaj uczniów jakie korzyści czerpią z lasów ludzie w nich mieszkający. Czy znają kogoś kto mieszka w lesie? Jakie korzyści lub zagrożenia mogą czekać kogoś, kto mieszka w lesie?
- 5 . Opowiedz uczniom o ludności tubylczej, gdzie mieszka, jak wygląda jej życie codzienne, ile osób wciąż prowadzi taki tryb życia. Możesz posłużyć się wybranym materiałem filmowym z płyty DVD wchodzącej w skład Pakietu edukacyjnego. Powiedz, gdzie można spotkać społeczności mieszkające w lasach. Zwróć uwagę uczniom na pełną integrację człowieka z przyrodą i uzależnienie od niej. Ważne, by podkreślić, że nie są to ludzie „dzicy”, nieprzystosowani do współczesnych realiów i procesów globalizacji, a społeczeństwa, które od zawsze żyły zgodnie z naturą. Poproś uczniów o znalezienie podobieństw w codziennym życiu rodziny w Polsce i np. rodziny w dorzeczu Amazonki. Porównać można ze sobą np. sposób przyrządzania śniadania, transportu, gotowania, pracy.
- 6 . Opowiedz uczniom o problemach ludności tubylczej zamieszkującej lasy. Podkreśl jakie znaczenie ma możliwość życia w grupie, znaczenie współzależności i więzi między ludźmi mieszkającymi, pracującymi i podejmującymi wspólnie decyzje, jaki to tworzy kapitał społeczny i jak jest on niszczoney wraz z rozpadem tradycyjnych wspólnot. Wraz z uczniami znajdźcie główne przyczyny migracji mieszkańców lasu czy obszarów wiejskich do miast (deforestacja, wybijanie zwierząt, wypalanie lasów, zmiany klimatu, zastraszanie przez inwestorów). Poproś uczniów o zastanowienie się nad konsekwencjami społeczno-gospodarczymi tych problemów (nadmierny napływ ludności do aglomeracji miejskich, zwiększanie się ubóstwa, pojawianie się ludzi niezdolnych do pracy i życia w mieście, wzrost zanieczyszczeń w miastach, brak świadczeń socjalnych).
- 7 . Przypomnij uczniom o Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka – poproś o wymienienie praw człowieka. Powiedz o Deklaracji Praw Ludów Tubylczych (str. 25 części merytorycznej Pakietu) i zaznacz, że jest ona dokumentem uznającym prawa ludności tubylczej do zamieszkiwania i użytkowania obszarów pierwotnej przyrody.
- 8 . Zaproponuj symulację – dyskusję na temat nieprzestrzegania praw ludności tubylczej w jednym z krajów Ameryki Południowej. Jeden z koncernów przemysłu spożywczego planuje za przyzwoleniem władz lokalnych wyciąć fragment puszczy, który jest zamieszkiwany przez 300-osobową społeczność. Podziel uczniów na 3 grupy: 1/grupę, która wcieli się w rolę ludności tubylczej prowadzącej drobne gospodarstwa na terenie lasu; 2/grupę, która będzie reprezentować lokalne władze chcące rozwijać rolnictwo na skalę przemysłową oraz 3/grupę, która „zagra” przedstawicieli koncernu spożywczego, który chce wykupić tereny pod uprawę soi i spotyka się z oporem ludności tubylczej.

„Nie było nas, był las; nie będzie nas, będzie las?”

Poproś uczniów o przygotowanie listy argumentów do dyskusji, a następnie wprowadź formalny nastrój, mówiąc, że zwołujesz spotkanie przedstawicieli stron konfliktu na posiedzeniu władz gminy. Bądź moderatorem dyskusji udzielając każdemu głos w sprawie. Dyskusja nie powinna trwać dłużej niż 20 minut. Podsumuj z uczniami symulację – jakich argumentów używała każda ze stron? W jaki sposób należy się wypowiadać i przytaczać argumenty? Jak pogodzić racje ekonomiczne z przyrodniczymi? Jak zaradzić takim sytuacjom w rzeczywistości?

- 9 . Podsumuj z uczniami zajęcia – podkreśl znaczenie lasu we wszystkich sferach naszego życia, pokaż szczególne znaczenie dla tych, dla których las jest domem. Pokaż jak trudno jest rozwiązywać konflikty, w których ścierają się racje ekonomiczne z przyrodniczymi.

+ Co dalej? Pomysły i propozycje na dalszą pracę z uczniami:

- + Obejrzyj z uczniami inne filmy dotyczące lokalnej społeczności, omówcie je wspólnie w kontekście łamania praw człowieka.
- + Poproś uczniów o odszukanie Deklaracji Praw Ludów Tubylczych i znalezienie podobieństw z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka.
- + Zorganizujcie w szkole projekcję filmów dokumentalnych na temat ludności tubylczej i ich gospodarowania zasobami.
- + Zaproponuj wyszukanie organizacji zajmujących się prawami ludności tubylczej, uczniowie mogą zaprezentować ich działania w postaci np. gazetki ściennej lub szkolnej.
- + Zorganizuj wycieczkę do gospodarstwa ekologicznego (najlepiej producenta ziół, miodu lub owoców leśnych), pokaż uczniom jak życie człowieka i produkcja rolna zależą od przyrody.
- + Uczniowie mogą wypromować wśród społeczności szkolnej/lokalnej akcję zbiórki podpisów w sprawie ludności tubylczej, organizowanej przez znaną organizację pozarządową zajmującą się takimi zagadnieniami.
- + Zorganizuj debatę oksfordzką dotyczącą zagadnień ochrony praw człowieka w kontekście praw ludności zamieszkującej obszary leśne. Możesz posłużyć się wyszukanyymi przez uczniów przykładami, które posłużą jako tło do debaty.

Im dalej w las, tym więcej drzew...?

Cel: zaprezentowanie problemu deforestacji w ujęciu globalnym, skomplikowanych zależności oraz społeczno-ekonomiczno-przyrodniczych przyczyn i skutków wylesiania

Cele operacyjne: uczeń rozumie pojęcie deforestacja/wylesianie, rozpoznaje wyroby, których produkcja zależy od korzystania z zasobów leśnych, potrafi analizować mapy oraz znaleźć związki przyczynowo-skutkowe procesów deforestacji, potrafi wczuć się w rolę i zaprezentować argumenty i kontrargumenty w sposób przekonujący, za pomocą różnych form ekspresji ciała, modulacją głosu, grą aktorską, wie jak przełożyć problem globalnego wylesiania na rozwiązania zastosowane lokalnie, w społeczności w której żyje

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: taboret lub krzesło klasowe (z drewnianymi elementami), szczapa drewna, papier toaletowy z recyklingu (kilka listków lub cała rolka), kilkanaście ziaren soi lub kukurydzy, kilka korków z butelek, bambusowe pałeczki do jedzenia, laska cynamonu, mapy wchodzące w skład Pakietu edukacyjnego

Podstawa programowa:

HISTORIA, III etap edukacyjny

31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń:

- 1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej;
- 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego;
- 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania;
- 4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych.

36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w. Uczeń:

- 1) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, III etap edukacyjny

22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe;
- 2) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 1) porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 2) uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;
- 3) wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;
- 4) rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy).

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny – zakres rozszerzony

40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Uczeń:

- 3) wyjaśnia przyczyny dysproporcji między globalną Północą i globalnym Południem oraz mechanizmy i działania, które ją zmniejszają lub powiększają;
- 4) przedstawia na przykładach wzajemne zależności pomiędzy państwami biednymi i bogatymi w polityce, ekonomii, kulturze i ekologii;
- 6) rozważa możliwości prowadzenia akcji humanitarnych, współpracy rozwojowej oraz interwencji pokojowych na obszarach dotkniętych konfliktami zbrojnymi, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne;
- 8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla).

41. Globalizacja współczesnego świata. Uczeń:

- 1) przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja, ekologia);
- 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych;
- 3) rozważa racje ruchów ekologicznych i alterglobalistycznych oraz racje ich przeciwników, formułując własne stanowisko w tej sprawie.

Przebieg zajęć:

- 1 . Na początek podziel uczniów na 8 grup. Rozdaj grupom wszystkie przedmioty i zapytaj się, czy wiedzą w jaki sposób powstały oraz jakie jest ich miejsce pochodzenia. Po wytypowaniu przez uczniów miejsc pochodzenia i sposobu ich powstawania powiedz, że te przedmioty mogą pochodzić z przeróżnych stron świata (cynamon uprawiany w Indiach i Pakistanie, pałeczki z trawy bambusowej być może z Chin, ziarna soi mogły być sprowadzone z Brazylii lub Stanów Zjednoczonych, korki z dębu korkowego z Tunezji lub Algierii, szczapa drewna z Polski albo z Niemiec, podobnie z papierem toaletowym). Zapytaj uczniów co łączy te wszystkie przedmioty ze sobą. Być może uczniowie odpowiedzą bezbłędnie, że chodzi o lasy, jednak dopytaj z czego konkretnie każdy z tych przedmiotów powstał.

- 2 . Zapytaj następnie czy znają pojęcie „deforestacja” – przedstaw im problem deforestacji (str. 16 części merytorycznej Pakietu). Wymień pokrótce przyczyny deforestacji (galopująca konsumpcja drewna, wycinka drzew pod uprawy soi i kukurydzy na paszę dla bydła czy pod uprawy agropaliw, monokultury palmy olejowej, eukaliptusa, bambusa, brak polityk chroniących obszary kluczowe pod względem bioróżnorodności etc.). Powiedz jak kraje globalnej Północy (najbogatsze kraje świata, w tym Polska) i globalnego Południa (kraje rozwijające się) są od siebie uzależnione na przykładzie produkcji i konsumpcji zasobów leśnych.
- 3 . Wypisz na tablicy wszystkie wymienione powody deforestacji i każdej grupie rozdaj jedno zagadnienie. Poproś o zdiagnozowanie przyczyn tych problemów (np. uprawy soi na paszę – zwiększona konsumpcja mięsa; powstające monokultury palmy olejowej – wzrost zapotrzebowania na olej palmowy oraz tańsza produkcja tego typu olejów). Następnie poproś o zaprezentowanie wyników pracy grup.
- 4 . Zaprezentuj uczniom mapy przedstawiające: zmianę pokrycia leśnego na świecie, roczną zmianę netto w powierzchni lasów na poszczególnych kontynentach oraz zmiany w zalesieniu Kostaryki (załączone do Pakietu edukacyjnego). Poprowadź z uczniami dyskusję pytając o wnioski wysnute na podstawie analizy tych map. Poproś o wyrażenie opinii na temat stanu lasów – czy zasoby lasów są zagrożone? W jaki sposób postępuje deforestacja? Kto za nią odpowiada?
- 5 . Poproś uczniów o zamknięcie oczu. Powiedz, żeby sobie wyobrazili boisko do piłki nożnej i siebie samych biegnących dookoła niego. Następnie powiedz żeby sobie wyobrazili 10 boisk połączonych ze sobą i spróbowali ogarnąć wzrokiem ich przestrzeń, potem żeby spróbowali wyobrazić sobie 50 boisk (daj za każdym razem chwilę na „przełączenie” myślenia przestrzennego). Potem powiedz, żeby sobie wyobrazili powierzchnię 100 boisk. Poproś o otwarcie oczu i zapytaj czy łatwo było sobie wyobrazić tak duże przestrzenie. Następnie powiedz uczniom, że dziennie wycina się 36 000 ha lasów na świecie co odpowiada powierzchni 52 000 boisk do piłki nożnej!
- 6 . Podziel uczniów ponownie na 4 grupy. Zaproponuj dramę, gdzie każda z grup będzie miała za zadanie wcielić się w przedstawicieli inwestujących na 1000 ha lasów deszczowych. Grupa nr 1 wcieli się w inwestorów przemysłu papierniczego, która potrzebuje drewna do produkcji papieru; grupa nr 2 wcieli się w rolę przedstawicieli przemysłu spożywczego, którzy planują założyć plantację soi, gdyż jest ogromne zapotrzebowanie na soję paszową dla bydła w Europie; grupa nr 3 zagra rolę przedstawicieli przemysłu farmaceutycznego, który poszukuje dzikich roślin używanych przez ludność tubylczą jako farmaceutyki i prowadzi badania biochemiczne nad znalezieniem substancji wspomagającej leczenie chorób nowotworowych; grupa nr 4 wcieli się w przedstawicieli koncernu kosmetycznego, który poszukuje miejsc pod plantacje palmy olejowej. Wciel się w rolę przedstawiciela władz lokalnych zarządzających terenami lasów pierwotnych. Poproś przedstawicieli o przygotowanie swoich planów inwestycyjnych na danym terenie z uzasadnieniem istoty inwestowania w proponowaną produkcję. Rozpocznij dyskusję wprowadzając oficjalny nastrój, prezentując grupy jako gości przybyłych na spotkanie. Zwróć uwagę, jakich argumentów używają uczniowie prezentując słuszność swoich planów, w jaki sposób prowadzą negocjacje, zwróć uwagę na ich postawę, mowę ciała. Moderuj dyskusję do momentu wyczerpania argumentów, jednak nie dłużej niż 20 minut. Dopytuj uczniów o kwestie społeczne (ludność tubylcza mieszkająca na danym terenie), kwestie środowiskowe (oddziaływanie na środowisko). Pod koniec dyskusji powiedz uczniom, że władze sprawujące

Im dalej w las, tym więcej drzew...?

pieczę nad tym terenem muszą przeanalizować wszystkie zaprezentowane plany. Podziękuj uczniom za zaangażowanie. Podsumuj dramę – opowiedz uczniom o twoich wrażeniach, obserwacjach mowy ciała, argumentacji, perswazyjności grup. Zapytaj jak uczniowie czuli się w swoich rolach, czy używali argumentów, które niekoniecznie były zgodne z prawdą.

7 . Zajęcie zakończ pytaniem, czy uczniowie mają pomysły na to jak mogą jako uczniowie przeciwdziałać deforestacji. Zapytaj co mogliby zrobić w najbliższym otoczeniu na rzecz lasów i przeciwdziałaniu deforestacji na świecie.

Co dalej? Pomysły i propozycje na dalszą pracę z uczniami:

- + Przygotuj dla uczniów projekcje dokumentów, takich jak „S.O.S. Ziemia” (tyt. org. „Home”, dostępny na YouTube w jęz. angielskim), poprowadź debatę na temat korzystania z zasobów w zglobalizowanym świecie.
- + Poproś uczniów o znalezienie informacji na temat polskich przykładów wylesiania, przeanalizuj wspólnie z nimi przyczyny lokalnych wylesień i ich skutki, jeśli znajdą się przykłady wylesiania w okolicy – zorganizujcie spotkanie z instytucją odpowiedzialną za ten teren.
- + Przygotuj wspólnie z uczniami mini-festiwal filmowy korzystając z filmów dołączonych do Pakietu edukacyjnego, zaproś rodziców uczniów, inne klasy i dyrekcję.
- + Wykonaj z uczniami wspólnie mapę myśli dotyczącą skutków i przyczyn deforestacji – niech będzie to wielkoformatowa mapa myśli np. wykonana na kartonach, plakatach i innych materiałach papierniczych.
- + Zorganizujcie wycieczkę do pobliskiej firmy zajmującej się wycinką czy obróbką drewna i dowiedzcie się jakie drewno wybiera się do produkcji mebli, do produkcji papieru, na opał, zapytajcie jak wygląda zarządzanie zasobami leśnymi i ich ochrona przed nadmierną wycinką. Zapytaj o drewno importowane, czy pojawia się takie w ich przedsiębiorstwie, skąd pochodzi etc.

„Pan widzi krzesło, ławkę, stół – a ja rozdarte drzewo”

(Agnieszka Osiecka)

scenariusz

04

Cel: zapoznanie uczniów z problemami występującymi w przemyśle drzewno-papierniczym i poddanie refleksji nawyków konsumenckich związanych z użytkowaniem papieru oraz zachowań konsumenckich w aspekcie globalizacji i zjawiska nadkonsumpcji

Cele operacyjne: uczeń analizuje zagrożenia wynikające z nadmiernej eksploatacji zasobów leśnych świata, wie jakie jest zużycie papieru w Polsce, Europie i na świecie, rozpoznaje certyfikaty związane z odpowiedzialną produkcją przemysłu drzewno-papierniczego, potrafi zanalizować łańcuch dostaw w cyklu produkcji papieru i mebli drewnianych

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: tablica, kreda, komputer, rzutnik multimedialny, dwa kawałki papieru pakowego, pisaki, kilka opakowań papierowych z certyfikatami (np. FSC, Niebieski Anioł, Ecolabel)

Podstawa programowa:

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, III etap edukacyjny

9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń:

2) uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej.

31. Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń:

1) przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu;
2) podaje przykłady zjawisk z szarej strefy w gospodarce i poddaje je ocenie.

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, IV etap edukacyjny

4. Państwo, gospodarka. Uczeń:

12) ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.

Przebieg zajęć:

1. Na początku lekcji zapytaj uczniów czy mają przy sobie przedmioty, do których produkcji użyto drzew – być może wskażą na zeszyty, książki, krzesło, stół. Potem spytaj ile przedmiotów w ich domu pochodzi z drewna i papieru – wypiszcie je wszystkie na tablicy. Zapytaj uczniów, czy wiedzą jakie jest przeciętne zużycie papieru na osobę w Polsce i średnio w Europie? Zaprezentuj poprawne dane (str. 19 części merytorycznej Pakietu) i zapytaj uczniów co sądzą o tych liczbach.

„Pan widzi krzesło, ławkę, stół – a ja rozdarte drzewo”

(Agnieszka Osiecka)

- 2 . Pokaż uczniom film „The Story of stuff” w reż. Annie Leonard (trwa ok. 22 min., jest umieszczony na stronie: ziemianarozdrozu.pl/download/37/story-of-stuff-pl-dubbing-hq). Po projekcji przeprowadź dyskusję z uczniami – jak wygląda obecnie światowa konsumpcja zasobów? Z czego produkowane są różne przedmioty, w tym rzeczy jednorazowe? Dlaczego marnujemy zasoby? W jaki sposób możemy postępować by zużywać ich mniej? Jak reklamy wpływają na rozwijanie nowych potrzeb konsumenckich?
- 3 . Podziel uczniów na dwie grupy. Każdej z grup wręcz po jednym kawałku papieru pakowego i flamastry. Przedstaw im zadanie: jedna grupa ma narysować plakat przedstawiający drogę od drzewa w lesie do zeszytu, a druga grupa ma narysować plakat przedstawiający drogę od drzewa w lesie do biurka w domu. Uczniowie muszą zastanowić się skąd się biorą surowce i zaznaczyć na rysunku miejsca, z których pochodzą półprodukty, chemikalia do procesów produkcyjnych oraz w jakich częściach świata powstają poszczególne etapy/części końcowego produktu. Po skończeniu pracy uczniowie prezentują sobie nawzajem ich zamysły na temat łańcucha dostaw.
- 4 . Omów cykl produkcji papieru i wyrobów z drewna (str. 18 części merytorycznej Pakietu) oraz wytłumacz uczniom, że drewno to zawsze pochodzi z legalnego źródła. Substancje używane do rozpuszczania drewna i bielienia pulpy w przypadku produkcji papieru oraz impregnowania drewna w przypadku produkcji mebli nie są obojętne dla środowiska. Przypomnij uczniom o filmie „The Story of Stuff” i poddaj refleksji codzienne marnowanie papieru – opakowań (np. jednorazowych torebek), papieru higienicznego, czy papieru do druku.
- 5 . Skomplikowanemu procesowi produkcji papieru i wyrobów z drewna można przyjrzeć się z bliska – zapytaj uczniów czy w sytuacji, gdzie występuje tak wiele różnych etapów produkcji, wykonywanych nierzadko przez kilku, kilkudziesięciu dostawców, można przestrzegać wysokich standardów środowiskowych i postępować ekologicznie? Potem zaprezentuj certyfikaty z omówieniem ich znaczenia oraz jakie kryteria reprezentują (str. 38 części merytorycznej Pakietu). Pokaż uczniom opakowania oznaczone certyfikatami.
- 6 . Opowiedz uczniom o zasadzie 3R (str. 52 części merytorycznej Pakietu). Następnie podziel klasę na 3 grupy i poproś ich o wypisanie różnych pomysłów na ograniczenie zużycia papieru i drewna w domu i w szkole – daj uczniom do zrozumienia, że mają wpływ na otaczającą ich rzeczywistość i małe, łatwe działania mogą odciążyć środowisko. Dla inspiracji pokaż najprostsze z rozwiązań: [youtube.com/watch?v=FTBYbqyHDBU](https://www.youtube.com/watch?v=FTBYbqyHDBU).
- 7 . Na podstawie pomysłów spróbujcie wspólnie stworzyć dekalog odpowiedzialnego konsumenta zasobów leśnych. Ważne jest, żeby uczniowie sami ustalili, które zachowania konsumenckie są najbardziej odpowiedzialne. W razie potrzeby uzupełnij pomysły uczniów. W tym celu możesz posłużyć się dekalogiem zamieszczonym na str. 58 części merytorycznej Pakietu.
- 8 . Powieś razem z uczniami dekalog odpowiedzialnego konsumenta zasobów leśnych w widocznym miejscu w klasie i powiedz, że od tej pory każdy powinien tego dekalogu przestrzegać – w domu, w szkole, na zakupach.

⊕ Co dalej? Pomysły i propozycje na dalszą pracę z uczniami:

- + Uczniowie mogą przygotować prezentację na temat certyfikatów, jakie można spotkać na produktach przemysłu drzewno-papierniczego.
- + Zorganizuj wycieczkę do najbliższego zakładu papierniczego – przygotuj uczniów, by zadawali jak najwięcej pytań dotyczących produkcji, dostaw drewna zza granicy, posiadania certyfikatów odpowiedzialnej gospodarki leśnej, uczniowie mogą pokazać prezentację na temat konsumpcji drewna na świecie lub na temat certyfikatów, o których dowiedzieli się w szkole.
- + Zorganizuj wycieczkę do najbliższej drukarni, wraz z uczniami zapytaj o możliwość drukowania na papierze z recyklingu, lub papierze z certyfikatem odpowiedzialnej gospodarki leśnej (np. FSC).
- + Możesz też wybrać się z uczniami do księgarni i sprawdzić/zapytać czy posiada ona w ofercie książki drukowane na papierze z recyklingu, lub innym papierze bardziej przyjaznym środowisku (np. FSC).
- + Uczniowie mogą zorganizować kampanię na rzecz zmniejszenia zużycia papieru w szkole (zużycia papieru w sekretariacie oraz przez nauczycieli i uczniów w trakcie lekcji).
- + Uczniowie mogą przekonać dyrekcję, a następnie intendenta do zakupu papieru z recyklingu lub z certyfikatem odpowiedzialnej gospodarki leśnej.
- + Zorganizujcie z uczniami konkurs na najlepszy projekt odnowy, odświeżenia starych ławek i krzesek.
- + Możecie też zorganizować festiwal kreatywności i podczas takiego festiwalu odnowić, odświeżyć np. wszystkie stare ławki i krzesła w klasie. We współpracy z lokalnymi artystami krzesła i ławki można pomalować, przykleić coś ciekawego, obłożyć innym tworzywem.
- + Uczniowie mogą zrobić bazę danych miejsc oferujących naprawę mebli, możliwość nabycia mebli używanych lub oddania mebli do recyklingu. Na wzór „Spacerownika” Polskiej Zielonej Sieci (ekonsument.pl/spacerownik) uczniowie mogą wykonać mapę takich odpowiedzialnych miejsc w Waszym mieście/gminie.

Cel: zaprezentowanie za pomocą obrazów zagadnień związanych z wylesianiem, zaznajomienie uczniów z zawodami i czynnościami osób zależnych od terenów leśnych w krajach rozwijających się, zobrazowanie problemu deforestacji i aktywizacja uczniów do poszukiwania informacji na temat wylesiania w krajach rozwijających się

Czas realizacji: ok. 15-20 minut na każde ćwiczenie

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: zdjęcia dołączone do Pakietu edukacyjnego

Wykonanie ćwiczeń:

Co to jest?

Podziel klasę na 3 grupy. Przygotuj sobie czarne nieprzezroczyste kartki A4 z powycinanymi 2-4 kołami o średnicy od 1-3 cm w różnej odległości od siebie. Przyczep za pomocą spinacza czarną kartkę z wyciętymi okręgami do zdjęcia. Na wspólny znak pokaż uczniom zdjęcie zasłonięte kartką z wyciętymi otworkami. Grupa, która pierwsza zgadnie co jest na zdjęciu (najbardziej precyzyjnie) dostaje punkt. Jeśli nie uda się zgadnąć za pierwszym razem, obróć/przestaw czarną kartkę tak, by kolejne ustawienie pokazało nowe odsłonięte fragmenty zdjęcia.

Co oni robią? Jak są związani z lasem?

Rozdaj uczniom wszystkie zdjęcia. Zadanie polega na odgadnięciu co przedstawiają poszczególne zdjęcia. To z pozoru proste zadanie może nastroić problemów – zwłaszcza na tych zdjęciach, które przedstawiają różne czynności wykonywane przez znajdujące się na nich postaci. Pozwól na kilka prób odgadywania co widnieje na zdjęciach. Jeśli po kilku próbach uczniowie nie zgadną – powiedz im co przedstawiają zdjęcia. Po tym ćwiczeniu zapytaj uczniów, co sprawiało im największą trudność by zgadnąć co jest na zdjęciu. Zwróć uwagę uczniom na to, że często możemy mieć błędne pojęcie o tym, co widzimy nie biorąc pod uwagę pełnego kontekstu obrazu, a jedynie jeden element lub pierwsze skojarzenia.

Skąd pochodzą?

Rozdaj uczniom wszystkie zdjęcia. Ich zadaniem będzie zgadnąć skąd pochodzą postaci i elementy przyrody ze zdjęć. Poproś o przedstawienie argumentów, na podstawie których wysunęli swoje przypuszczenia. Poproś uczniów by zanotowali swoje propozycje na kartkach. Zwróć uwagę na sposób dedukcji i na co uczniowie zwracają uwagę podczas zgadywania. Następnie poproś uczniów o zebranie wszystkich zdjęć i poukładanie ich krajami – powiedz, że są to zdjęcia z 5 krajów z różnych kontynentów. Uczniowie mają za zadanie pogrupować zdjęcia i wydedukować w jakim kraju zostały one zrobione. Gdy zdjęcia zostaną już ułożone, wskaż uczniom właściwe dopasowanie krajów i zdjęć (opisy zdjęć i krajów w których zostały wykonane znajdują się w załączniku 1 na str. 47 Pakietu edukacyjnego).

Po kolei

Rozdaj uczniom wszystkie zdjęcia. Ćwiczenie możesz przeprowadzić jako wstęp do scenariusza 4. (str. 15 Pakietu edukacyjnego) uzmystawiając uczniom jak długa i skomplikowana może być droga od drzewa do stołu lub od drzewa do kartki papieru. Poproś uczniów o ułożenie zdjęć w taki sposób, by przedstawiały poprawną kolejność w łańcuchu produkcji przemysłu drzewno-papierniczego. Jeśli uczniowie dojdą do wniosku, że brakuje elementów by oddać pełny obraz tego łańcucha, pozwól na dopisanie na kartkach etapów, których brakuje. Porozmawiaj z uczniami o umiejscowieniu kolejnych etapów produkcji w poszczególnych krajach/regionach świata.

Deforestacja

Opowiedz uczniom o galopującym wzroście konsumpcji drewna w Polsce, Europie i na świecie oraz o postępującej deforestacji (str. 16 części merytorycznej Pakietu edukacyjnego). Wybierz zdjęcia przedstawiające etapy i efekty deforestacji. Rozdaj uczniom wybrane zdjęcia. Zadaj kilka pytań klasie:

- + Kto jest odpowiedzialny za takie działania?
- + Kto odczuwa najdotkliwiej efekty takich działań?
- + Czy deforestacja ma wpływ na okolicznych mieszkańców? Jeśli tak, to w jaki sposób?
- + Czy deforestacja może mieć pozytywny wpływ? Dlaczego?
- + Czy możemy coś zrobić by powstrzymać deforestację?

Co w zamian?

Wybierz zdjęcia prezentujące przyczyny i efekty deforestacji. Rozdaj zdjęcia w klasie. Zadanie uczniów polega na rozpoznaniu działalności/efektu działania oraz wymyśleniu alternatywy na mniejsze obciążenie środowiska. Ta forma powinna być dynamiczna, jak w przypadku formy pracy zwanej „burzą mózgow”. Uczniowie powinni się co chwilę wymieniać zdjęciami, tak by w efekcie dla jednego zdjęcia można było zaprezentować kilka alternatyw, by przekonać uczniów, że istnieje wiele innych rozwiązań umożliwiających produkcję papieru, mebli i innych przedmiotów z drewna, niż deforestacja.

Ekologicznie, odpowiedzialnie

Rozdaj zdjęcia – uczniowie mogą pracować nad materiałem w parach. Ich zadaniem jest odgadnięcie jaki etap produkcji dane zdjęcie ukazuje. Niektóre ze zdjęć nie pokazują żadnego z etapów produkcji – pokazują prace ludności mieszkającej na obszarach leśnych, czerpiących z zasobów lasu. Zapytaj uczniów co można zrobić, by ukazany etap produkcji był bardziej odpowiedzialny środowiskowo i społecznie. Znając certyfikaty (str. 38 części merytorycznej Pakietu edukacyjnego) zapytaj uczniów, które z certyfikatów mogły znaleźć swoje zastosowanie w ukazanych na zdjęciach sytuacjach.

Cel: uwrażliwienie uczniów za pomocą filmów dokumentalnych zrealizowanych w Burkina Faso, Kamerunie, Brazylii i Chile na współzależności pomiędzy lasami a ludnością zamieszkującą tereny leśne, zobrazowanie powiązanych ze sobą problemów środowiskowych, społecznych i ekonomicznych z jaką ludność ta się zmagają, a także sposobów na ich rozwiązanie

Czas realizacji: czas trwania każdego z filmów – od ok. 9 do ok. 17 minut; czas potrzebny na rozmowę z uczniami przed i po obejrzeniu każdego z filmów – ok. 30 minut

Miejsce: klasa lub inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: filmy dołączone do Pakietu edukacyjnego na płycie DVD

Wykonanie ćwiczeń:

Przed obejrzeniem

Oglądanie reportażu krótkometrażowego powinno być odpowiednio przygotowane. To oznacza również szczegółowe przygotowanie się prowadzącego co do tematu, miejsca, bohaterów itd. Ważne jest, by przed zorganizowaną projekcją dla uczniów obejrzyć wcześniej filmy i wybrać te, które pasują do tematu zajęć. W celu rozbudzenia wśród uczniów ciekawości, można im zadać listę pytań na temat filmu. Odpowiedzi będą mogli poszukać np. w Internecie. Pytania mogą być ogólne bądź dotyczyć poszczególnych krajów, w których filmy zostały nakręcone (Burkina Faso, Kamerun, Brazylia, Chile) lub ich zawartości (problemy społeczne, ekonomiczne, przyrodnicze itd.). Mogą również być konkretne i bazować na poszczególnych informacjach zawartych w filmach (opisy filmów oraz krajów w których zostały wykonane dostępne są w załączniku 1 na str. 47 Pakietu edukacyjnego). W obu przypadkach oglądanie materiałów video powinno być okazją do potwierdzenia lub zaprzeczenia poszczególnym teoriom, zachęcać do refleksji oraz do pogłębienia tematu.

Podczas i po projekcji

- + Dobrze jest najpierw wyświetlić film bez głosu lub w innej wersji językowej, by wyłączyć odbiór analityczno-krytyczny.
- + Większość filmów trwa niecałe 9 minut (jeden film trwa niecałe 17 minut), co pozwala zapobiec spadkowi zainteresowania uczniów w czasie oglądania, jednak warto podzielić projekcje każdego filmu na krótsze części, by w czasie przerw pomiędzy fragmentami filmów uczniowie mogli przedstawić hipotezy na temat tego, jak skończy się dana historia, lub jaka będzie następna scena.
- + Poszczególne sceny mogą być obejrzone po kilka razy żeby lepiej przyswoić informacje (odbior analityczno-krytyczny) i wpłynąć na postawy uczniów (odbior emocjonalny).
- + Jeśli dany film jest oglądany kilka razy, pomiędzy pierwszą, a drugą projekcją mogą zostać zadane pytania na temat zawartych w nim informacji. Jeśli pytania te zostaną zadane przed pierwszym obejrzeniem filmu, uczniowie skupią się jedynie na wyszukiwaniu odpowiedzi, a nie wsłuchają się w zawartość.
- + Po zakończeniu projekcji można rozpocząć dyskusję na temat obrazów lub informacji, które wywarły największe wrażenie na uczniach.

Cel: ćwiczenie to jest najlepszą metodą analizy problemu o tematyce leśnej, wymagającą spojrzenia na wiele aspektów oraz jest bardzo przydatnym elementem tworzenia lokalnej kampanii zmierzającej do jego rozwiązania

Czas realizacji: 1-1,5 godziny lekcyjnej

Miejsce: klasa albo inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: tablica lub duża kartka papieru, kolorowe pisaki lub kolorowa kreda do pisania, różnokolorowe kartki o prostokątnym kształcie lub samoprzylepne kolorowe karteczki typu Post-It®, klej do papieru

Wykonanie ćwiczenia:

Narysuj na tablicy lub na dużej kartce papieru (najlepiej duża płachta papieru pakowego) kontur drzewa, wyraźnie zaznaczając jego korzenie, jego pień i koronę z gałęziami. Napisz na 3 wybranych kolorowych kartkach „PROBLEM”, „PRZYCZYNY” i „EFEKTY”. Umieść te kartki obok drzewa kolejno: na wysokości pnia, na wysokości korzeni i na wysokości korony.

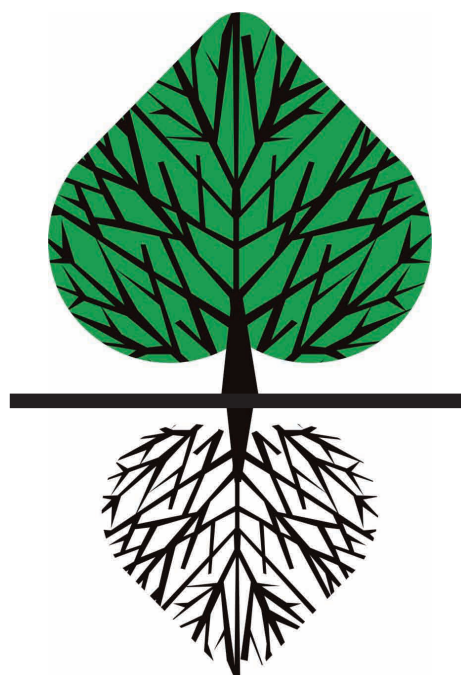
Poproś uczniów o wybranie lokalnego, konkretnego problemu dotyczącego zarządzania zasobami leśnymi w najbliższym otoczeniu. Problem powinien być szczegółowo opisany, np.: „W miejscowości XY zaplanowana jest wycinka XX ha drzew na terenie szczególnie bogatym przyrodniczo pod inwestycję przemysłu turystycznego – wyciąg narciarski”. Umieść to na jednej z kartek na pniu drzewa.

DRZEWO PROBLEMÓW

EFEKTY – co się wydarzy bezpośrednio po zaistnieniu problemu i co będzie skutkiem długofalowym głównego problemu

GŁÓWNY PROBLEM – co jest/będzie przedmiotem kampanii, z którym uczniowie chcą się zmierzyć

PRZYCZYNY powstania problemu – co się wydarzyło, zadziało, z czego wyniknął główny problem

Poproś uczniów o zdiagnozowanie przyczyn i efektów wybranego problemu. Ważne jest by zachęcić ich do znalezienia jak największej ilości różnych przyczyn i dodatkowo, osób, które grają główną rolę w zaistnieniu problemu. Opowiedz uczniom, że ludzie (np. mieszkańcy), organizacje, instytucje, przedsiębiorstwa są tzw. aktorami problemu. Jeśli pojawi się wiele przyczyn i skutków, postaraj się je poukładać z uczniami wg wybranej hierarchii i zależności między nimi – drzewo jest dobrym plastycznym przekazem, gdyż można ustalić ważniejsze, pierwszorzędne przyczyny (umieścić je na głównym korzeniu) i przyczyny powiązane z nimi, wskazując na ważniejsze i mniej ważne aspekty. Podobnie postąp ze skutkami-efektami zaistnienia problemu, spróbuj powiązać efekty ze sobą, używając plastycznego porównania gałęzi – zaznacz jak poszczególne krótko- i długofalowe efekty są od siebie zależne. Można je umieścić również bliżej/dalej pnia, by zaprezentować pojawianie się skutków w czasie (im dalej od pnia, tym późniejszy efekt).

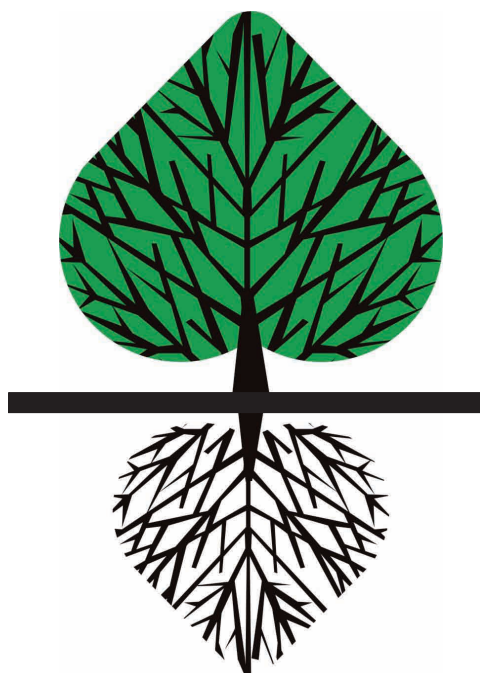
A teraz powiedz uczniom, że zamieniasz DRZEWO PROBLEMÓW w DRZEWO CELÓW i na wcześniejsze kartki „PROBLEM”, „PRZYCZYNY” i „EFEKTY” przyczep inne: „CEL”, „ZAMIERZENIA” i „WIZJA ZMIAN”. Zapytaj uczniów jak teraz, znając „PROBLEM” można go przededefiniować w „CEL” (na przykład wcześniej podany problem: „W miejscowości XY zaplanowana wycinka XX ha drzew na terenie szczególnie bogatym przyrodniczo pod inwestycję przemysłu turystycznego – wyciąg narciarski” zamieniona na „Zatrzymanie wycinki drzew na terenie szczególnie bogatym przyrodniczo pod inwestycję przemysłu turystycznego – wyciąg narciarski”). Analogicznie poproś uczniów o umieszczenie karteczek z „ZAMIERZENIAMI” (inaczej: celami operacyjnymi) na odpowiadające ówczesnym „PRZYCZYNYM”, a dotychczasowe „EFEKTY” niech zostaną zastąpione „WIZJAMI ZMIAN”. Przypilnuj, by uczniowie precyzując zamierzenia i wizje zmian znajdowali analogie do poprzednich przyczyn i efektów.

Porozmawiaj z uczniami, jaki wpływ na osiągnięcie celu kampanii mają poszczególni aktorzy i jak można z nimi współpracować, by osiągnąć cel i dalej – wizję zmian. Zapytaj jakie aspekty społeczne i środowiskowe będą miały osiągnięte zamierzenia i cel. Porozmawiaj z uczniami, czy osiągnięcie celu zawsze wiąże się z pozytywnymi wizjami zmian. Zapytaj z jakimi kontrargumentami w kampanii uczniowie będą musieli się borykać. Wynotujcie te problemy – mogą przydać się do zajęć na temat formowania komunikatów w kampanii społecznej (str. 40 Pakietu edukacyjnego).

Powieś wyniki waszej pracy w widocznym miejscu w klasie, będzie to motywowało uczniów do pracy nad kampanią społeczną. W dalszym toku planowania i realizacji kampanii można będzie uzupełniać „DRZEWO CELÓW” o dodatkowe informacje, harmonogram pracy lub osiągnięte zamierzenia, by uczniowie mogli obserwować postęp i mobilizować się do osiągania dalszych zamierzeń. Powiedz uczniom, że być może pierwsze wizje zmian będą mogli zaobserwować wkrótce, jednak wiele z nich będzie realną, konkretną zmianą za kilka, kilkanaście lat. Warto powiedzieć o pracy na rzecz przyszłych pokoleń, by nie zniechęcili się po osiągnięciu pierwszych zamierzeń i braku spełnienia wizji zmian.

DRZEWO CELÓW

WIZJA ZMIAN – czyli jakie konkretne zmiany po osiągnięciu celu chcielibyśmy widzieć

CEL – co chcemy zmienić, co jest przedmiotem naszej kampanii

ZAMIERZENIA – inaczej cele operacyjne – co wpływa na to by osiągnąć cel, nad czym trzeba pracować, by cel osiągnąć

Audyt zużycia papieru w domu

Cel: zwrócenie uwagi uczniów na nadmierne zużycie papieru w gospodarstwach domowych, poddanie refleksji ich nawyków konsumenckich związanych z użytkowaniem papieru

Czas realizacji: 1 miesiąc

Miejsce: dom ucznia (realizacja ćwiczenia), klasa (podsumowanie ćwiczenia)

Potrzebne materiały: długopis, kartka papieru do sporządzania notatek

Wykonanie ćwiczenia:

Poproś uczniów o prowadzenie przez wyznaczony okres czasu (najlepiej 1 miesiąca) audytu zużycia papieru w domu wg poniższego schematu:

1. W moim domu wszyscy domownicy zużywają miesięcznie _____ sztuk (_____ kg) zeszytów, bloków technicznych, rysunkowych, szkicowników.
2. W moim domu w ciągu miesiąca zużywa się _____ sztuk (_____ kg) ręczników papierowych.
3. W moim domu w ciągu miesiąca zużywa się _____ sztuk (_____ kg) papieru toaletowego.
4. W moim domu w ciągu miesiąca kupuje się _____ sztuk (_____ kg) magazynów i gazet.
5. W moim domu w ciągu miesiąca otrzymujemy w skrzynce pocztowej _____ sztuk (_____ kg) ulotek, katalogów i broszur.
6. W moim domu w ciągu miesiąca otrzymujemy _____ sztuk (_____ kg) rachunków, faktur (np. za prąd, internet etc), wyciągów bankowych.
7. W moim domu w ciągu miesiąca zadrukowuje się _____ sztuk (_____ kg) kartek.
8. W moim domu w ciągu miesiąca przyniesiono ze sklepów, butików _____ sztuk (_____ kg) papierowych toreb i opakowań ze sklepów, opakowań po pizzy.
9. W moim domu w ciągu miesiąca zużywa się _____ sztuk (_____ kg) papierowych tacek, talerzy, kubków (również wlicza się te, w których zaserwowano posiłki i napoje na mieście).
10. W moim domu w ciągu miesiąca kupuje się _____ sztuk (_____ kg) książek.

Po wykonaniu przez uczniów ćwiczenia podsumuj je wykorzystując zebrane przez uczniów dane do stworzenia klasowych statystyk na temat konsumpcji papieru w domu. Możesz również przygotować inne pytania dotyczące zużycia papieru w szkole, wśród nauczycieli, w sekretariacie etc. Takie audyty mogą być dobrą podstawą do przeprowadzenia wśród społeczności szkolnej kampanii na rzecz oszczędzania zasobów leśnych.

Cel: zapoznanie uczniów z ideą bookcrossingu – czyli tzw. uwalnianiem książek i zaktywizowanie do stosowania zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) w praktyce poprzez promowanie wielokrotnego użytkowania egzemplarzy książek, czasopism i podręczników szkolnych

Czas realizacji: przygotowanie i zorganizowanie akcji w szkole – 1 tydzień, kampania w mieście/gminie – 1-3 tygodni

Miejsce: biblioteka szkolna lub klasa, akcje poza szkołą mogą odbywać się w domach kultury, kawiarniach, hostelach, schroniskach, urzędach, antykwiariatach, księgarniach

Potrzebne materiały: używane książki i podręczniki szkolne

Wykonanie ćwiczenia:

Zorganizuj w szkole akcję uwalniania książek. Przed jej rozpoczęciem porozmawiaj z uczniami o odciążeniu środowiska jakie jest możliwe dzięki bibliotekom, czytelniom czy wymianie magazynów i gazet wśród znajomych. Zapytaj o oszczędności z tym związane. Opowiedz o idei bookcrossingu (str. 53 części merytorycznej Pakietu) i zapytaj uczniów, czy się spotkali z takim pomysłem w swej miejscowości lub podczas wakacyjnych podróży. W porozumieniu z biblioteką szkolną przygotuj wraz z uczniami taką półkę, umieszczając w widocznym miejscu przygotowany przez uczniów plakat informujący o idei bookcrossingu. Zasada „1 za 1”, czyli że można brać z półki książki pod warunkiem równoczesnego zostawienia tam takiej samej liczby książek zapobiegnie wielu nieporozumieniom, choć w różnych miejscach na świecie stosuje się także bardziej liberalne zasady (można wziąć książkę nie mając żadnej w zamian oraz zostawić książkę nie zabierając żadnej z półki). Warto zwrócić uwagę na bookcrossing poprzez plakaty, informację w radiowęźle i w gazetce szkolnej.

Poproś uczniów o przygotowanie akcji informacyjnej na temat uwalniania książki wśród innych klas w szkole oraz spróbuj z uczniami zorganizować dzień wymiany książek i podręczników szkolnych – taka wymiana będzie doskonałym wydarzeniem np. na początku roku szkolnego, co pozwoli zaoszczędzić pieniądze wydawane na nowe podręczniki, a niepotrzebne książki mogą stać się pierwszymi uwolnionymi, które znajdą się na specjalnie przygotowanej półce w bibliotece.

Aby szkoła nie była jedynym miejscem uwalniania książek, można do tego namówić miejscową bibliotekę publiczną, kino, kawiarnie, hostele, schroniska, urzędy, ośrodki zdrowia czy nawet księgarnie i antykwiariaty. Najpopularniejsze miejsca krążenia książek to schroniska i hostele, odwiedzane przez ludzi z całego świata. Niejedna uwolniona książka okrążyła świat, zabierana i odkładana na kolejnych kontynentach. Poproś uczniów o przygotowanie mapy miejsc, w których udało się zorganizować uwalnianie książek – powieście ją w widocznym miejscu w szkole.

Cel: uzmysłowienie uczniom jak wiele papieru się marnuje w ich najbliższym otoczeniu, pokazanie w jaki sposób można wykorzystać pozornie niepotrzebne już materiały i zrobić „coś z niczego”, zaprezentowanie w praktyce zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) i twórczego podejścia do recyklingu makulatury

Czas realizacji: 1-1,5 godziny lekcyjnej

Miejsce: klasa lub dom ucznia

Potrzebne materiały: duża ilość zużytych z jednej strony kartek papieru A4 (zadrukowane z jednej strony kartki z drukarki lub kopiarki, czyste kartki ze starych zeszytów, puste strony z folderów i materiałów reklamowych etc.), bindownica (zwykle takie urządzenie znajduje się w sekretariacie szkoły, jeśli nie, być może ktoś z rodziców może użyczyć biurowego sprzętu z pracy lub można skorzystać z miejscowego punktu ksero, który świadczy usługi bindowania), zużyte kartony (opakowaniowe po sprzęcie RTV/AGD, po pizzy etc.), elementy dekoracyjne, które mogą posłużyć za ozdobę (różne odpady papierowe o ciekawej fakturze i kolorze, bilety autobusowe, zdjęcia, klisze fotograficzne, pocztówki, guziki, piórka etc.)

Wykonanie ćwiczenia:

Przygotowanie zeszytu

Na początku obróć kartki papieru właściwą stroną (zadrukowaną stroną do spodu) i wyrównaj ich położenie uderzając plikiem kartek o płaską, równą powierzchnię dopóki nie będą leżały równo. Włącz bindownicę i wkładaj kartki porcjami, wyrównując za każdym razem ich położenie i wytnij za pomocą bindownicy otwory.

Przygotowanie okładki

Wytnij z posiadanego kartonu 2 okładki w formacie zeszytu A4. Możesz je ozdobić w dowolnie wybrany sposób. Popularnym sposobem zdobienia jest metoda scrapbookingu, czyli zdobienie kolażowe różnymi elementami i technikami plastycznymi. Można wykonać swoją spersonalizowaną okładkę naklejając na nią elementy o różnej fakturze – stare bilety, fragmenty materiałów, guziki, kawałki papieru czerpanego, piórka etc. Wykorzystanie do ozdoby okładki rzeczy, które miały zostać wyrzucone nada im nowe życie i przywoła miłe z nimi wspomnienia.

Bindowanie zeszytu

Odpowiednią ilość kartek złącz ze sobą za pomocą mechanizmu bindownicy, który wkłada plastikowy grzbiet w otwory kartek. Pamiętaj o dobraniu grzbietu o odpowiedniej szerokości do wybranej ilości kartek, o wyrównaniu papieru oraz o umieszczeniu przodu i tyłu okładki zeszytu w odpowiedniej kolejności.

W trakcie i po realizacji ćwiczenia porozmawiaj z uczniami jak wiele papieru się marnuje w najbliższym otoczeniu. Zwróć uwagę na prędkość z jaką uczniowie zbierają wybraną ilość kartek i jak szybko i łatwo można wykonać kolejny zeszyt. Porozmawiaj z uczniami w jaki sposób można jeszcze ograniczyć powstawanie odpadów z papieru.

 Cel: pokazanie uczniom w jaki sposób można wykorzystać pozornie niepotrzebne już materiały i zrobić „coś z niczego”, zaprezentowanie w praktyce zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) i twórczego podejścia do recyklingu odpadów

 Czas realizacji: 1-1,5 godziny lekcyjnej

 Miejsce: klasa lub dom ucznia

 Potrzebne materiały: kolorowe gazety z wybranymi zdjęciami, foliówki (torebki foliowe z zakupów) o różnej grubości i nadrukach, maszyna do szycia lub nitka i igła, żelazko, papier do pieczenia, duży ozdobny guzik, żyłetka lub nożyk do tapet

 Wykonanie ćwiczenia:

Na początku odetnij wszystkie uszy i miejsca termicznego zgrzewania w torebkach foliowych. Powinny zostać tylko gładkie powierzchnie folii. Preferowany format A3. Warstwy powinny być mniej więcej długości portfela a szerokość taka, że po złożeniu na trzy części mają tworzyć widoczną kieszeń i zakładkę na zamykanie. Z gazet powycinaj interesujące fragmenty, które mają tworzyć deseń portfela. Poukładaj torebki warstwami, najlepiej 3-4 foliówki, jedna na drugiej, a między nimi, w wybrane miejsca włóż powycinane zdjęcia z gazet. Ułożone w ten sposób warstwy torebek i wycinków z gazet należy położyć na papierze do pieczenia. Tym papierem należy również zabezpieczyć warstwę od góry, gdyż może ona się stopić i zniszczyć niczym nie osłonięte żelazko. Gdy wszystkie warstwy będą miały zadowalający wygląd i ułożenie należy zacząć je zaprasowywać aż do połączenia torebek i gazet w jedną całość. Należy jednak wybrać taki program żelazka, by nie doszło do sklejenia papieru do pieczenia elementami portfela.

Z trzech złożonych części portfela dwie, które stworzą kieszonkę, można za pomocą żelazka zgrzać na brzegach, jednak dobrze jest je przyszyć na maszynie lub ręcznie – igłą i nitką.

Z przodu kieszonki można przyszyć guzik, który będzie służył jako zamykanie portfela, a dziurkę w trzeciej zagiętej części można wyciąć żyłetką lub nożykiem do tapet.

Cel: pokazanie uczniom w jaki sposób można wykorzystać pozornie niepotrzebne już materiały i zrobić „coś z niczego”, zaprezentowanie w praktyce zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) i twórczego podejścia do recyklingu odpadów

Czas realizacji: czerpanie papieru – kilka minut, suszenie – kilkanaście godzin (bez suszarki i żelazka), przygotowanie sita – ok. 1 godziny lekcyjnej

Miejsce: klasa lub dom ucznia (należy pamiętać o odpowiednich zabezpieczeniach przed pobrudzeniem pomieszczenia, w którym wykonywane jest ćwiczenie)

Potrzebne materiały: papier makulaturowy (najlepiej papier biurowy, stare wydruki, zeszyty, raczej nie gazety, bo farba drukarska bardzo brudzi), mikser lub blender, wysokie naczynie do miksowania, sito (siatka i drewniana ramka), spora miska (większa od sita), stare ręczniki, ściereczki kuchenne podobne do flizeliny (dostępne w każdym sklepie z chemią gospodarczą) lub inny cienki gładki materiał przepuszczający wodę, żelazko, ozdoby, np. zasuszone kwiaty, zioła, liście, serwetki stołowe w różnych kolorach i wzorach, sizal, nitki (opcjonalnie)

Wykonanie ćwiczenia:

Przygotowanie sita

Najłatwiej wykonać sito ze starej drewnianej ramki i siatki z drobnymi oczkami. Tkanina, której użyjesz, nie może być rozciągliwa (nie mogą to być np. rajstopy). Najlepszy będzie kawałek starej siatkowej firanki. Jeśli nie masz żadnej ramki odpowiedniej wielkości, możesz ją wykonać z listewek (szerokości 1,5-2 cm). Na drewnianą ramkę mocno naciągnij siatkę, podwiń ją pod spód i zamocuj pinezkami lub zszywaczem tapicerskim.

Przygotowanie pulpy papierowej

Podrzyj papier na małe kawałki i zalej gorącą wodą, zamieszaj i odstaw na godzinę lub dłużej. Zmiksuj w wysokim naczyniu namoczony papier, zwróć uwagę, żeby masa nie była zbyt gęsta. Jeśli chcesz zrobić papier kolorowy, a przy okazji się nie pobrudzić, możesz wykorzystać serwetki stołowe w intensywnych kolorach – podrzyj serwetki i zmiksuj z papierem.

Czerpanie papieru

Kiedy masz już gotową pulpę papierową, przelej część z niej do miski z wodą. Wody z masą powinno być tyle, abyś mógł wygodnie zanurzyć całe sito. Sito zanurzaj w wodzie w taki sposób, aby nabrać jak najwięcej masy. Zanurz je z jednej strony, przeciągnij po dnie i delikatnie unieś zachowując poziome ułożenie. Zwróć uwagę, żeby palce nie leżały na sicie, tylko na ramie. Następnie poczekaj chwilę, aż woda z sita odcieknie do miski. W zależności od tego jak gęstą będziesz mieć zawartość miski, a co za tym idzie, jaką ilość masy zaczerpniesz sitem, taki gruby będziesz mieć papier. Mała ilość masy, to cienkie delikatne kartki, które łatwo się suszy i prasuje. Gruby papier jest znacznie trudniej wysuszyć, jest sztywniejszy, ale i trwalszy.

Przykryj ściereczką lub materiałem sito z masą papierową, a następnie odwróć je i połóż na grubej warstwie ręczników. Kolejnym ręcznikiem odciśnij mocno wodę przez siatkę sita tak, aby w ręczniki wsiąkło jak najwięcej wody. Później delikatnie odklej od sita jeszcze mokrą i bardzo podatną na zniszczenie kartkę (masa pozostaje na ściereczce). Teraz możesz wyprasować swój papier. Pamiętaj, żeby nigdy nie prasować papieru bezpośrednio żelazkiem, gdyż z dużym prawdopodobieństwem zniszczysz je. Najlepiej przykryć papier drugą ściereczką. Prasuj tak długo, aż kartka będzie całkiem sucha. Dobrze jest położyć wyprasowane kartki pod ciężką książką, tak, aby się nie pofalowały. Jeśli nie przeszkadza ci, że papier się pofaluje, możesz go nie prasować tylko pozostawić do wyschnięcia na ściereczce.

Niewykorzystaną masę przelej przez sitko i albo schowaj ją do lodówki i wykorzystaj następnego dnia, albo wysusz na kaloryferze lub na słońcu i wykorzystaj w dowolnym momencie (wystarczy wtedy ponownie namoczyć zaschniętą pulpę i zmiksować).

Zdobienie papieru

Oprócz zabarwienia papieru kolorowymi serwetkami możesz także zdobić go innymi metodami. Możesz do miski z pulpą dołożyć drobne zioła, płatki kwiatów, zmieloną kawę – oprócz efektów wizualnych kartki będą pachniały. Możesz dodać kawałki nitek lub sizalu albo tak rozdrobnione kawałki gazety, aby widoczne były pojedyncze litery. Możesz również ułożyć ozdoby na zaczerpniętej masie jeszcze zanim przykryjesz ją ściereczką i odciśniesz wodę, dzięki czemu wtopią się one w papier. Przygotuj wcześniej ozdobne napisy; możesz je po prostu wydrukować albo wydrzeć z gazety. Możesz też wykorzystać fragmenty ozdobnych serwetek stołowych. Najlepiej jeśli te elementy będą wydzierane a nie wycinane, wówczas za pomocą drobnych nitek celulozy ich postrzępione brzegi będą się lepiej łączyć z twoim papierem. Możesz także ozdobić kartkę delikatnymi zasuszo-nymi kwiatami. Możesz uzyskać ciekawą fakturę papieru gdy zamiast zwykłej ściereczki do prasowania wykorzystasz tkaninę z wyraźną fakturą, która odbije się na papierze. Możesz także wykonać coś na podobieństwo znaku wodnego. Przygotuj elementy, które będą mogły się odcisnąć w kartce. Mogą to być ozdoby wycięte z tektury (np. z kartonika po soku lub jakiegoś pudełka), możesz także wykorzystać różne płaskie przedmioty, np. kółka zębate od zegarka, gruby liść (np. z dębu lub z topoli), monety.

Pomysł na ćwiczenie został zaczerpnięty z pakietu edukacyjnego „Akademia 3R” wydanego w 2009 r. przez Polską Zieloną Sieć (ekonsument.pl/zasada3r)

Cel: pokazanie uczniom, w jaki sposób można wykorzystać pozornie niepotrzebne już materiały i zrobić „coś z niczego”, zaprezentowanie w praktyce zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) i twórczego podejścia do recyklingu odpadów

Czas realizacji: przygotowanie lampy – ok. 2 godziny lekcyjne, schnięcie lampy – do kilkunastu godzin

Miejsce: klasa lub dom ucznia (należy pamiętać o odpowiednich zabezpieczeniach przed pobrudzeniem pomieszczenia, w którym wykonywane jest ćwiczenie oraz względach bezpieczeństwa przy montowaniu lampy)

Potrzebne materiały: papier makulaturowy, mikser lub blender, wysokie naczynie do miksowania, spora miska (większa od sita), stare ręczniki, ozdoby, np. zasuszone kwiaty, zioła, liście, serwetki stołowe w różnych kolorach i wzorach, sisal, nitki (opcjonalnie), foliówki lub stare gazety do zabezpieczenia powierzchni w czasie robienia lampy, farby akrylowe, pędzel

Wykonanie ćwiczenia:

Przygotowanie pulpy papierowej

Przygotowanie pulpy papierowej przebiega tak samo jak w przypadku przepisu na papier czerpany (str. 28 Pakietu edukacyjnego). Ważne, by nie dodawać więcej wody i zbyt nie rozcieńczać pulpy, gdyż potem tak rzadka masa może sprawiać trudności przy formowaniu abażuru.

Formowanie lampy

W pierwszej kolejności przygotuj stanowisko pracy: zabezpiecz stół przed pobrudzeniem i zachłapaniem powierzchni pulpą. Na przygotowanej, płaskiej powierzchni połóż miskę do góry dnem. Aby uformować abażur, należy nakładać na miskę kolejne warstwy pulpy, równomiernie, aż do uzyskania pożądanego efektu. Abażur powinien mieć w szczytowej części otwór na obudowę (gwint) żarówki lub na przeciągnięcie kabli doprowadzających elektryczność do żarówki. Abażur może również posiadać osłonę z pulpy makulaturowej na gwint (żeby nie było widać wystających kabli po przymocowaniu do sufitu) – formując ją można posłużyć się szklanką o średnicy i długości zbliżonej do gwintu, kładąc ją na misce odwróconej do góry dnem i obkładając tą samą grubością pulpy jak w przypadku powierzchni miski. Grubość pulpy nie powinna być większa niż 0,5 cm, jeśli będzie większa, może okazać się zbyt ciężka i wisząc może nie wytrzymać własnego ciężaru. Po skończeniu pracy należy odłożyć abażur do wyschnięcia. Można go również ozdobić suszonymi liśćmi, płatkami kwiatków lub innymi, w miarę płaskimi elementami dekoracyjnymi. Można je umieścić bezpośrednio na powierzchni mokrej pulpy lub przykleić klejem roślinnym. By przyspieszyć proces schnięcia można położyć abażur w bliskiej odległości od grzejnika (uwaga na grzejniki elektryczne – niebezpieczeństwo zapalenia!) lub użyć suszarki.

Po wyschnięciu (czasem nawet po kilkunastu godzinach) należy ostrożnie zdjąć abażur z miski i suszyć go od wewnątrz, np. za pomocą suszarki, jeśli jest nadal taka potrzeba. Wysuszoną lampę można pomalować na wybrany kolor farbami akrylowymi. Do świeżej farby akrylowej można również przykleić różne drobne, płaskie elementy dekoracyjne według uznania.

Innym pomysłem na wykonanie ciekawej formy abażuru może być formowanie go na nadmuchiwanym balonie. W tym celu należy nakładać pulpę na balon, zostawiając fantazyjne, niewielkie przestrzenie niepokryte pulpą oraz wolną przestrzeń w miejscu zawiązania balonu. Po skończonym formowaniu abażuru należy pozostawić pracę do wyschnięcia. Po dokładnym wyschnięciu formy, balon można usunąć na dwa sposoby – rozwiązując supeł lub przekłuwając go i wyciągając pozostałości przez któryś z otworów. W ten sam sposób można wykonać ciekawe opakowanie na podarunek, a w Ameryce Łacińskiej w podobny sposób tworzy się tzw. piniatę, czyli papierową kulę z cukierkami, która jest bardzo popularnym prezentem na urodziny.

Montowanie lampy

Przy montowaniu lampy koniecznie należy poprosić kogoś dorosłego, który wie, w jaki sposób można ją bezpiecznie zamontować. Należy bezwzględnie zwrócić uwagę, aby żarówka ani jej gwint nie dotykały bezpośrednio lampy ani nie znajdowały się zbyt blisko niej, gdyż może to doprowadzić do zapalenia się papieru. Najlepiej użyć żarówek energooszczędnych lub żarówek LED, które nie nagrzewają się lub nagrzewają się bardzo powoli. Tradycyjne żarówki emitują zbyt dużo ciepła i odradzamy ich używanie ze względu na niebezpieczeństwo zapłonu.

Cel: pokazanie uczniom w jaki sposób można wykorzystać pozornie niepotrzebne już materiały i zrobić „coś z niczego”, zaprezentowanie w praktyce zasady 3R (Reduce – Reuse – Recycle) i twórczego podejścia do zużytych palet

Czas realizacji: w zależności od projektu – kilka godzin lekcyjnych, czas potrzebny uczniom na zorganizowanie palet – ok. 1 tygodnia

Miejsce: klasa lub dom ucznia (należy pamiętać o odpowiednich zabezpieczeniach przed pobrudzeniem pomieszczenia, w którym wykonywane jest ćwiczenie)

Potrzebne materiały: zużyte palety drewniane, taker ze zszywkami do drewna, młotek, gwoździe, paski zaciskowe, farby lub bejca ekologiczna, impregnat do drewna, szkiecowniki i ołówki (do wykonania projektów mebli z palet)

Wykonanie ćwiczenia:

W dobie jednosezonowych mebli, które szybko się psują i przestają spełniać swoje funkcje (nie tylko estetyczne) warto zainteresować uczniów coraz popularniejszym w Polsce trendem ecodesignu (ekodizajnu). Obecnie kreatywność w zakresie nowych funkcji przedmiotów jest bardzo wysoko oceniana i ecodesign cieszy się dużym powodzeniem wśród projektantów wnętrz, ale również wśród konsumentów podchodzących krytycznie do swoich zakupów.

Znajdź zdjęcia z przykładami zastosowania zużytych palet drewnianych wpisując w wyszukiwarce internetowej hasła „meble z palet”, „shipping pallets”, „ecodesign”. Prezentowane rozwiązania wymagają często niewielkiego nakładu pracy, kilku pasków zaciskowych, taker ze zszywkami do drewna i farb odpornych na ścieranie. Stosunkowo prostymi do wykonania są siedziska i stoliki, które wymagają jedynie połączenia palet (systemem jednej na drugiej) i zaimpregnowania lub pomalowania na wybrany kolor farbą.

W pierwszej kolejności poproś uczniów o zlokalizowanie miejsca, gdzie można znaleźć zużyte drewniane palety. Może uda się uczniom znaleźć takie miejsce, które bezpłatnie udostępni palety niezłej jakości. Palety można znaleźć wszędzie – są powszechnym podłożem dla transportowanych produktów. Można o nie zapytać w supermarketach, większych sklepach spożywczych, drukarniach. Są również miejsca skupu palet, w których można poprosić o te, które nie mają już odpowiedniej siły nośnej, ale nadają się na zrobienie z nich mebli.

Wykonywaniu mebli można nadać charakter konkursowy – ogłoś konkurs na najlepszy projekt mebli z odzysku z możliwością późniejszego ustawienia na terenie szkoły. Najciekawszy, łatwy do wykonania projekt, np. stolika, siedziska, można wykonać w kilku egzemplarzach i po uzgodnieniu z dyrekcją ustawić w szkole lub szkolnym ogrodzie. Uczniowie zapewne wykażą się pomysłowością i chętniej będą zasiadać na swoich „dizajnerskich” projektach niż na tradycyjnych ławkach.

Cel: zaprezentowanie zależności pomiędzy konsumpcją mięsa a wylesianiem najcenniejszych zasobów leśnych świata i zaktywizowanie uczniów w klasie i całej społeczności szkolnej do ograniczenia spożycia mięsa

Czas realizacji: przeprowadzenie debaty – ok. 30 min., przygotowanie projektu ograniczenia spożycia mięsa w szkole i domu – 1-2 tygodnie

Miejsce: klasa lub inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: tablica, dostęp do Internetu w celu wyszukania przepisów wegetariańskich

Wykonanie ćwiczenia:

Zapytaj uczniów ile razy w tygodniu jedzą mięso, a ile razy w tygodniu nabiał. Zapewne będą w klasie osoby jedzące mięso codziennie – nawet kilka razy w ciągu doby, ale może również osoby, które są wegetarianami i nie jedzą mięsa w ogóle.

Przeprowadź z uczniami debatę na wzór debaty oksfordzkiej (reguły debaty oksfordzkiej znajdziesz tu: pl.wikipedia.org/wiki/Debata_oksfordzka). Podziel klasę na 2 grupy (np. odliczając do 2) i przydziel im role: za lub przeciwko spożywaniu mięsa. Każda z grup niech przedstawi argumenty zgodnie z przydzieloną rolą. W celu przygotowania dyskusji napisz na tablicy pytania, które mogą pomóc uczniom znaleźć odpowiednie argumenty i kontrargumenty:

- + Czy spożywanie mięsa jest zdrowe dla ludzi?
- + Ile mięsa powinno się spożywać i czy zawsze ludzie jedli tyle mięsa co obecnie?
- + Jak produkcja mięsa może wiązać się ze zmianami klimatu?
- + Jak produkcja mięsa może wiązać się z deforestacją?
- + Czy hodowla zwierząt jest etyczna? Kiedy jest a kiedy nie?

Po skończonej debacie, wytłumacz, że produkcja mięsa, a szczególnie wołowiny, wiąże się bezpośrednio z deforestacją, gdyż wielkie połacie lasów (często lasów tropikalnych) są zastępowane przemysłowymi uprawami soi lub kukurydzy, które przeznaczone są na paszę dla bydła. Tłumacząc te zależności możesz posłużyć się informacjami z części merytorycznej Pakietu – str. 22. Możesz także wytłumaczyć, że mięso nie jest podstawą w piramidzie żywieniowej człowieka, a jedynie dodatkiem. Zwróć uwagę, że dopiero od niedawna ludzie jedzą tak dużo mięsa i że jest to przyczyną chorób cywilizacyjnych. Przekonaj o konieczności pełnowartościowej, zróżnicowanej diety – nie wystarczy z tradycyjnego dania (ziemniaki, kotlet, surówka) wyjąć mięso. Zastąpienie mięsa nabiałem nie niweluje problemu deforestacji w celu uprawy paszy dla krów, natomiast kotlety sojowe też mogą być zrobione z soi uprawianej na terenach wylesionych.

Na koniec ćwiczenia zaproponuj porozumienie w sprawie ograniczenia konsumpcji mięsa. Dobrze, jeśli ustalą się, że będą to 2 dni bez mięsa w tygodniu – uczniowie zadeklarują niejedzenie mięsa

i przedstawią swój postulat osobom odpowiadającym za jadłospis w szkole. Warto wspólnie zaprezentować osobie odpowiedzialnej za komponowanie dań na stołówce ciekawą alternatywę – poprosić uczniów o przygotowanie listy najsmaczniejszych ich zdaniem posiłków bezmięsnych, które mogłyby się pojawić na stołówce, a pochodzą z lokalnej tradycji bądź z różnych kuchni świata. Spróbujcie przekonać tę osobę o zdrowotnych, ekologicznych i ekonomicznych aspektach posiłków bezmięsnych.

Innym ciekawym działaniem, może być zorganizowanie degustacji dań bezmięsnych podczas spotkania nauczycieli z rodzicami, w którym uczniowie także wezmą udział i zaprezentują swoje pomysły na ograniczenie spożycia mięsa w domu i szkole. Dobrym pomysłem jest podzielenie klasy na 3-4-osobowe zespoły, by przygotowały jakąś bezmięsną potrawę w domu i przyniosły ją przed zebraniem do szkoły. Podczas zebrania można zaprezentować posiłki prosząc uczniów o opowiedzenie o potrawie, którą przygotowali. Warto na takie spotkanie zaprosić dyrekcję szkoły, osoby z sekretariatu oraz osobę odpowiedzialną za prowadzenie stołówki w szkole.

Wiele przepisów wegetariańskich i wegańskich można znaleźć na stronie puszka.pl zaś aspekty zdrowotne, ekologiczne i ekonomiczne diety bezmięskiej są omówione na stronie zb.eco.pl/bzb/25.

Cel: uczeń potrafi wyszukać i dotrzeć do informacji związanych z wyznaczonym przez siebie tematem, potrafi rozróżniać informacje o faktach i opinie, prezentuje materiał zgodnie z określonymi wytycznymi, rozpoznaje różne rodzaje artykułów

Cel operacyjny: uczeń czyta ze zrozumieniem materiały dot. wybranego tematu, potrafi rozróżnić informacje o faktach od opinii, samodzielnie dociera do informacji, rozpoznaje style językowe, manipulacje językowe, analizuje wiarygodność mediów na podstawie stylu tekstów i przekazywanych informacji, potrafi katalogować zebrane informacje wg schematu

Czas realizacji: zajęcia dotyczące zbierania informacji – 1 godzina lekcyjna, zbieranie materiałów, katalogowanie, analiza materiału – w zależności od wybranego tematu, zadanych pytań i możliwości uczniów – ok. 1-2 tygodni

Miejsce: klasa lub pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: wydrukowane artykuły z Pakietu edukacyjnego (zamieszczone na płycie DVD), zdjęcia z Pakietu edukacyjnego, tablica i kreda (lub flipchart i pisaki) do wykonania mapy myśli

Podstawa programowa:

JĘZYK POLSKI, III etap edukacyjny

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych – rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie;
- 2) wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
- 3) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 4) odróżnia informacje o faktach od opinii;
- 5) rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;
- 6) rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;
- 7) rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);
- 8) dostrzega w wypowiedzi ewentualne przejawy agresji i manipulacji;
- 9) rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski;
- 10) rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż);
- 11) czerpie dodatkowe informacje z przypisu.

2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń:

- 1) samodzielnie dociera do informacji – w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych;
- 2) stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych, wyszukuje w bibliotece źródła potrzebnych mu informacji;

3) korzysta ze słownika: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów oraz szkolnego słownika terminów literackich – w formie książkowej i elektronicznej.

3. Świadomość językowa. Uczeń:

- 1) rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy;
- 2) rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście;
- 3) dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy; dostrzega negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone (obce) – rozumie ich funkcję w tekście.

JĘZYK POLSKI, IV etap edukacyjny

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie, odróżnia znaczenie realne i etymologiczne) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości;
- 2) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), politycznych (przemówienie) i popularnonaukowych; wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; odczytuje zawarte w odbieranych tekstach informacje zarówno jawne, jak i ukryte;
- 3) rozpoznaje typ nadawcy i adresata tekstu;
- 4) wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu, rozpoznaje zastosowane w nim środki językowe i ich funkcje w tekście;
- 5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym, dokonuje jego logicznego streszczenia;
- 6) rozróżnia w dialogu odpowiedzi właściwe i unikowe;
- 7) rozpoznaje w wypowiedzi ironię, objaśnia jej mechanizm i funkcję;
- 8) rozpoznaje pytania podchwytliwe i sugerujące odpowiedź;
- 9) rozpoznaje manipulację językową w tekstach reklamowych, w języku polityków i dziennikarzy.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny – zakres rozszerzony

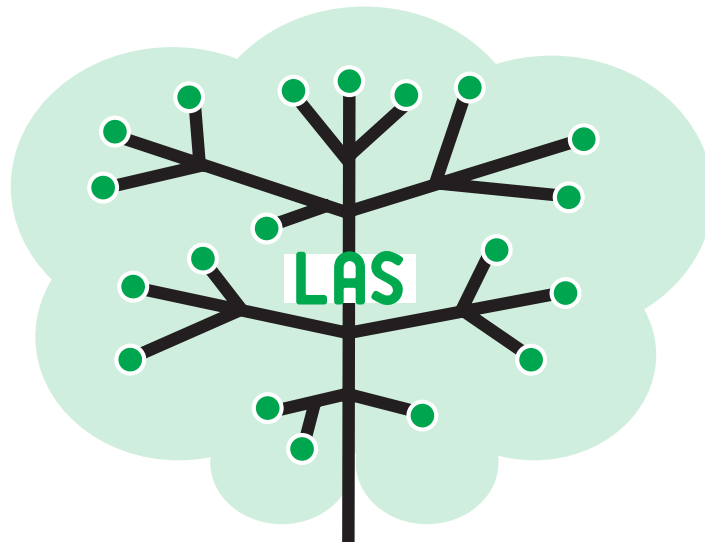
14. Środki masowego przekazu. Uczeń:

- 3) wyjaśnia, jakimi zasadami etycznymi powinny się kierować media i ocenia przykłady kontrowersyjnych działań dziennikarzy i mediów;
- 4) wyjaśnia, na czym polega zasada wolności słowa, i wskazuje na przypadki jej nadużycia;
- 5) przedstawia najważniejsze media w Polsce i na świecie (odbiorcy, zasięg, forma przekazu, orientacja ideologiczna, typ własności); charakteryzuje wybrane media lokalne;
- 7) krytycznie analizuje przekazy medialne, oceniając ich wiarygodność i bezstronność oraz odróżniając informacje od komentarzy;
- 8) ocenia zasoby Internetu z punktu widzenia rzetelności i wiarygodności informacyjnej; świadomie i krytycznie odbiera zawarte w nich treści.

Przebieg zajęć:

- 1 Etap 1: rozpoznanie i scharakteryzowanie podmiotu
Rozdaj każdemu z uczestników materiały: artykuły prasowe, materiały video, odnośniki do stron internetowych lub inne materiały pomocnicze na temat lasów. Polecamy w tym celu wykorzystać artykuły i filmy zamieszczone na płycie DVD Pakietu edukacyjnego. Poprzez dyskusję i burzę mózgów, zbierz wszystkie informacje, jakie pojawiają się w materiałach oraz sporządź listę lub nawet mapę tematów i wątków, ułożonych według ważności. Na koniec wybierz te, którym chcesz z uczniami poświęcić najwięcej uwagi podczas zajęć. Możesz np. stworzyć tzw. mapę myśli, umieszczając w jej centrum główne zagadnienie (np. „las” albo „gospodarka leśna”) i odprowadzając od niego poszczególne inne zagadnienia i pozyskane informacje, grupując je w podobne sobie hasła i informacje. Przyczep zdjęcia w odpowiednie miejsca na mapie myśli, graficznie ilustrując zagadnienia wypisane na tablicy. Mapa myśli to taki schemat, który w centrum stawia temat główny, a wokół naznacza siatkę połączeń (przyczyn, skutków, synergii, konfliktów itd.).

Wybierz słowa kluczowe, które nadadzą kierunek badaniom (np. deforestacja, las deszczowy, certyfikat, odpowiedzialna konsumpcja, papier etc.). Zaproponuj znaczenia tych słów (np. synonimy) oraz definicje najważniejszych pojęć (znajdziesz je w treści części merytorycznej Pakietu edukacyjnego). Np. ustal z uczniami, że zajmujecie się zagadnieniem „deforestacji”, ustal z uczniami synonimy i zagadnienia związane z deforestacją takie jak np. wycinka drzew, nielegalne wycinanie, clear-out, wycinka pod inwestycje etc.

Poproś uczniów o wykonanie pracy domowej, polegającej na znalezieniu artykułów, informacji na wybrane z mapy myśli zagadnienie. Wymyśl pytania związane z poszukiwaniami, na które uczniowie mają znaleźć odpowiedzi (np. jeśli uczniowie wybiorą zagadnienie dot. uprawy soi związane z deforestacją, zadaj pytania: kto jest największym eksporterem soi do Europy? Ile soi uprawia się w tym kraju? Jak wygląda wylesianie w krajach, które produkują najwięcej soi? Po co produkuje się soję? Jakie produkty ostateczne się z niej otrzymuje?). Ustal, które pytania są pytaniami nadrzędnymi, a które pytania są pytaniami dodatkowymi, by określić uczniom kierunek poszukiwań.

Ułóż wstępny plan poszukiwania informacji oraz kalendarz zajęć dotyczący tego zadania (pracy domowej). Plan musi uwzględniać zadania dla poszczególnych osób:

- + wynajdywanie informacji (z artykułów, filmów, stron internetowych itd.),
- + wynajdywanie opinii (wywiady, eseje itd.),
- + zarządzanie materiałami (wybór, archiwizacja itd.),
- + pisanie tekstów (edycja itd.),
- + oprawa graficzna (zdjęcia itd.),
- + organizacja pracy (nadzór, podział pracy itd.),
- + dodatkowo: osoba zajmująca się materiałami audiowizualnymi, animacjami etc.

2 Etap 2: wybranie źródeł i wynajdywanie informacji

Sporządź wspólnie z uczniami listę źródeł (oryginalnych i przedruków, oficjalnych i prywatnych, ogólnych i szczegółowych) dot. tego tematu, np.: książki oraz inne publikacje, artykuły z dzienników, gazet i miesięczników, strony internetowe, materiały dokumentalne i reportaże telewizyjne oraz radiowe, filmy, relacje z konferencji i seminariów, spotkań z ekspertami, wywiady etc.). Następnie, wybierz z uczniami określoną liczbę wiarygodnych źródeł, które są łatwo dostępne. Zapytaj uczniów, które źródła są wg nich wiarygodne, zapytaj czy język może sugerować profesjonalizm redaktora przygotowującego materiał. Zapytaj, czy uczniowie są w stanie odnaleźć niewiarygodne materiały. Zapytaj, co może być dla uczniów niewiarygodnym materiałem.

3 Etap 3: analiza materiałów

Określ czas potrzebny na analizę każdego materiału. Powinny one być przeanalizowane na podstawie wszystkich cech charakterystycznych, tak aby każdy z członków grupy mógł się wykazać zbierając informacje w obrębie wybranego/przydzielonego tematu. Ważne jest, by na koniec sporządzić bazę danych uporządkowaną według wybranych kryteriów (np. słowa kluczowe, data).

SCHEMAT ANALIZY MATERIAŁU

Imię wypełniającego:

Tytuł:

Autor, data, wydawca:

Rodzaj źródła (artykuł, film...)

Temat główny:

Tematy poboczne:

Przedstawione fakty:

Informacje:

Przedstawione opinie:

Główne przesłanie:

Relacja przyczyna-skutek:

Możliwe rozwiązania:

4 Etap 4: praca nad materiałami
Uczniowie powinni stworzyć listę odpowiedzi na pytania podstawowe oraz pomocnicze na podstawie zagadnień, które pojawiły się na etapie analizy materiałów. Następnie powinni wyznaczyć najczęstsze odpowiedzi (poszczególne osób lub grupowe) oraz te, które się różnią od pozostałych – paradoksalne i szczególne. Uczniowie powinni połączyć fakty, opinie, pomysły, przyczyny, skutki, podobieństwa, relacje tworząc ponownie, jak na początku zajęć mapę myśli tym razem na podstawie zebranych i zanalizowanych materiałów.

5 Etap 5: przebieg pracy (np. nad artykułem) oraz weryfikacja
Wybierz punkt wyjścia do pracy (może to być pytanie dotyczące sedna artykułu, zagadnień drugorzędnych lub wyrażonych w nim opinii), a następnie rozwiń ten temat. Celem tego etapu jest odpowiedzenie twierdząco na poniższe pytania:

- + Czy główny temat pracy jest wyszczególniony?
- + Czy główne przesłanie jest klarowne?
- + Czy jest ono poparte dokumentacją oraz wiarygodnymi źródłami?
- + Czy zawartość nadaje się do innych form komunikacji?

W skrócie praca ma się przedstawiać następująco:

- + Wyznaczenie obszaru pracy oraz zagadnień (w tym wybrane główne zagadnienie, definicje z nim związane, słowa kluczowe, znaczenia, dyskusje otwarte, pytania).
- + Scharakteryzowanie głównego problemu metodą mapy myśli.
- + Plan pracy poszukiwań materiałów.
- + Wyszukanie i wybranie źródeł (oryginalnych i „przedruków”) oraz informacji (sprawdzenie definicji, znaczeń).
- + Archiwizacja wybranych materiałów.
- + Podział informacji wg schematu analizy materiału.
- + Analiza oraz klasyfikacja informacji (kryteria).
- + Wyszukiwanie odpowiedzi na pytania, prowadzenie otwartych dyskusji, rozpoznanie głównego problemu.
- + Połączenia pomiędzy faktami, opiniami, pomysłami, przyczynami, skutkami, podobieństwami, relacjami itd.
- + Stworzenie mapy myśli zaczynając od głównego problemu.
- + Krytyczna analiza wiarygodności materiału i jego wartość merytoryczna.

Pod tym linkiem można znaleźć wybór bezpłatnych programów do samodzielnego tworzenia map myśli: mageia-tweak.blogspot.com/2010/12/mapy-mysli-z-uzyciem-komputera.html

Cel: uczeń dowiaduje się o sposobach skutecznej komunikacji i wiedzę tę wykorzystuje do stworzenia kreatywnej kampanii społecznej wśród wybranych grup odbiorców społeczności lokalnej przy użyciu właściwych do tego celu środków wyrazu

Cel operacyjny: uczeń rozumie pojęcie komunikacji społecznej i jej cechy oraz zna różne inne typy komunikacji, potrafi dobrać odpowiednie formy językowe i środki wyrazu do grupy docelowej, dla której zaprojektuje kreatywną kampanię, charakteryzuje specyfikę wybranej grupy docelowej, potrafi sprecyzować cel, odbiorców, możliwości, zagrożenia projektowanej kampanii, wie jak wykorzystać strategie reklam komercyjnych do kampanii społecznej

Czas realizacji: przeprowadzenie zajęć nt. komunikacji – 2 godziny lekcyjne, proces tworzenia kampanii – w zależności od jej formy i ilości grup docelowych – ok. 2-4 tygodni

Miejsce: przygotowanie kampanii – klasa lub inne pomieszczenie zamknięte

Potrzebne materiały: kartki papieru, przybory do pisania, komputer z dostępem do Internetu (na etapie przygotowywania materiałów graficznych i informacyjnych do kampanii) i podstawowym pakietem programów graficznych i edytorem tekstu

Podstawa programowa:

JĘZYK POLSKI, III etap edukacyjny

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;
- 3) tworzy plan twórczy własnej wypowiedzi;
- 4) dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki według rozmiaru i kształtu, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne;
- 5) uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;
- 7) stosuje zasady etykiety językowej – wie, w jaki sposób zwracać się do rozmówcy w zależności od sytuacji i relacji, łączącej go z osobą, do której mówi (dorosły, rówieśnik, obcy, bliski), zna formuły grzecznościowe, zna konwencje językowe zależne od środowiska (np. sposób zwracania się do nauczyciela, lekarza, profesora wyższej uczelni), ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych.

2. Świadomość językowa. Uczeń:

- 1) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;

- 2) sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;
- 3) tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wystawiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;
- 4) stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie;
- 5) stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje przekazywanym informacjom.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, III etap edukacyjny

6. Środki masowego przekazu. Uczeń:

- 1) omawia funkcje i wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu w życiu obywateli;
- 2) charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców;
- 3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy.

17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Uczeń:

- 4) nawiązuje kontakt z lokalnymi instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi oraz podejmuje współpracę z jedną z nich (w miarę swoich możliwości);
- 5) pisze podanie, krótki list w sprawie publicznej i wypełnia prosty druk urzędowy.

JĘZYK POLSKI, IV etap edukacyjny

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń:

- 1) szuka literatury przydatnej do opracowania różnych zagadnień; selekcionuje ją według wskazanych kryteriów (w zasobach bibliotecznych korzysta zarówno z tradycyjnego księgozbioru, jak i z zapisów multimedialnych i elektronicznych, w tym Internetu);
- 2) korzysta ze słowników i leksykonów, w tym słowników etymologicznych i symboli;
- 3) tworzy przedmiotowe bazy danych zawierające informacje zdobywane w toku nauki.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) przygotowuje wypowiedź (wybiera formę gatunkową i odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo);
- 3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);
- 4) publicznie wygłasza przygotowaną przez siebie wypowiedź, dbając o dźwiękową wyrazistość przekazu (w tym także tempo mowy i donośność głosu);

- 5) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; wystrzega się nieuczciwych zabiegów erystycznych;
- 6) opracowuje redakcyjnie własny tekst (dokonuje uzupełnień, przekształceń, skrótów, eliminuje przypadkową niejednoznaczność wypowiedzi, sporządza przypisy);
- 7) wykonuje różne działania na tekście cudzym (np. streszcza, parafrazuje, sporządza konspekt, cytuje).

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny

13. Opinia publiczna. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania;
- 2) wskazuje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne;
- 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej;
- 4) przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej na wskazany temat, interpretuje jego wyniki;
- 5) analizuje wybraną kampanię społeczną z punktu widzenia jej celów, sposobów realizacji i skuteczności;
- 6) wyjaśnia, na czym polega specyfika marketingu społecznego; opracowuje projekt akcji społecznej w wybranej sprawie i w miarę możliwości go realizuje.

Przebieg zajęć:

1

Etap 1: wprowadzenie do komunikacji społecznej

Rozpocznij laboratorium od wytłumaczenia uczniom czym jest komunikacja społeczna. Komunikacja społeczna to proces wytwarzania, przekształcania i przekazywania informacji pomiędzy jednostkami, grupami i organizacjami społecznymi, mający na celu dynamiczne kształtowanie, modyfikację bądź zmianę wiedzy, postaw i zachowań w kierunku zgodnym z wartościami i interesami oddziałujących na nie podmiotów. Następnie zapoznaj uczniów z podstawowymi zwrotami oraz zagadnieniami, które stanowią ważną podstawę do stworzenia projektu poświęconego komunikacji społecznej.

Pierwszym krokiem jest analiza elementów komunikacji, można zacząć od nawiązania do stosunków między nauczycielem/profesorem, a uczniem/studentem. Należy rozpoznać: kontekst (sala), źródło (głowa osoby mówiącej), przekaz (np. zadane pytanie), przekaźnik (usta osoby mówiącej), kod (język polski, mówiony), kanał (wibracje strun głosowych), receptor (ucho osoby słuchającej), przekaz (np. zrozumienie pytania przez osobę słuchającą), odbiorca (słuchacz), ewentualny odzew (np. odpowiedź słuchacza, może być werbalna albo niewerbalna).

Kiedy już ten przykład oraz powyższy schemat zostanie omówiony, możesz zastosować go do analizy pozostałych typów komunikacji, pomagając sobie, jeśli zajdzie taka potrzeba, konkretnymi przykładami np. materiały video, radio, prasa, telefonia, sztuka. Zapytaj uczniów czy mogą na podstawie różnych materiałów przeanalizować przepływ informacji od źródła do odbiorcy i ewentualnej odpowiedzi.

Ważne jest, by w jasny sposób wyznaczyć:

- + różne rodzaje kontekstów, realnych (np. sala), wirtualnych (np. blog), na żywo (np. rozmowa przez telefon), poprzez środki komunikacji elektronicznej (np. mail),
- + różne rodzaje kodów: język, muzyka, video, fotografia, tekst, gest, znaki, piktogramy itd., oraz różne ich połączenia (np. fotografia + tekst),
- + różne cechy charakterystyczne dla komunikacji jeden na jeden (rozmowa telefoniczna), jeden z wieloma (np. dziennik telewizyjny), wielu z wieloma (np. lista mailingowa) itd.,
- + możliwe interpretacje przekazu przez źródło i odbiorcę, czyli nie tylko wpływ cech charakteru poszczególnych osób, lecz również konkretnych czynników, które mogą zmienić sens tej samej informacji: kontekst (na ulicy, w domu); cechy języka (np. skala głosu, ton, rytm wypowiedzi); przeciwstawianie się wielu rodzajów komunikacji lub kodów (np. słowa i gesty); różne formy odpowiedzi i odzew (np. natychmiastowy, jak w dyskusji, lub nie bezpośredni, jak wymiana smsów, czy odległe w czasie, jak zakup produktu po obejrzeniu reklamy w telewizji). Możesz spróbować zaprezentować wraz z uczniami wiele możliwości przekazania tego samego komunikatu za pomocą różnych cech języka, form wypowiedzi. Będzie to ciekawe ćwiczenie ukazujące wiele możliwości w przekazie informacji. Na ten ostatni punkt lepiej jest poświęcić trochę więcej czasu, bazując na temacie komunikacji w reklamie, jako paradygmatycznego przykładu na to, iż każdy sposób komunikacji jest warunkowany przez chęć uzyskania pozytywnej odpowiedzi (odzewu) od odbiorcy. Zapytaj uczniów, czy zdarzyło im się spotkać z reklamą, która wywoływała negatywną reakcję u odbiorcy?

Na tym etapie grupa jest gotowa do wykonania następnego ćwiczenia, czyli analizy sposobów komunikacji w reklamie – mając na uwadze cel reklamodawców oraz to, w jaki sposób informacje zostają przekazane. Proponowany schemat analizy przewiduje odpowiedzi na poniższe pytania:

- + kto? (źródło, bezpośrednie/niebezpośrednie),
- + co mówi/przekazuje? (forma oraz zawartość informacji, tekstu),
- + do kogo? (odbiorca przekazu, bezpośredni/niebezpośredni),
- + kiedy? (czas i miejsce, w których informacja dociera do odbiorcy),
- + jaki jest sposób przekazu? (różne typy komunikacji – video, audio, fotografia itd.),
- + w jakim celu? (cele bezpośrednie i pośrednie).

Dla ułatwienia i usystematyzowania odpowiedzi uczniów na temat reklamy można uzupełnić poniższą tabelkę:

kto?	co mówi?	komu?	kiedy?	za pomocą czego?	w jakim celu?

Najlepiej jest wykorzystać jak najwięcej informacji związanych z bezpośrednim i pośrednim użytkowaniem zasobów leśnych wybierając materiały prasowe, radiowe, telewizyjne, które poruszają następujące tematy:

- + papier (gazety, materiał w biurach, w domach),
- + meble (np. kuchnia, salon, pokój),
- + przybory (np. kuchenne, do majsterkowania),
- + instrumenty muzyczne (np. gitary, skrzypce),
- + logistyka (np. transport, opakowania),
- + dom (np. schody, okna, podłogi),
- + materiały (np. listwy, sklejka),
- + ogrzewanie (np. drewno do ogrzewania i gotowania),
- + rozrywka (np. turystyka).

Na koniec tego etapu zajęć przedstaw grupie różne przekazy komunikacji społecznej oraz reklamy i poprowadź dyskusję na temat różnic/podobieństw pomiędzy reklamami komercyjnymi, a tymi społecznymi. Jeśli w klasie jest połączenie z Internetem, można zaprezentować kilka przykładów reklam społecznych z Polski i ze świata. Wiele z nich znajduje się w różnych serwisach po wpisaniu w wyszukiwarce haseł: „reklama społeczna” lub „komunikacja społeczna” razem z hasłem „las”, np. spoty telewizyjne w języku angielskim: „Stop deforestation”, „Julien Temple to save the forests” oraz „Vanishing species”.

Podczas dyskusji muszą pojawić się dwa stwierdzenia:

- + reklama społeczna w swej formie jest po prostu reklamą, więc musi mieć skonkretyzowane cele, odbiorców, zawartość i formę,
- + komunikacja społeczna w swej treści ma konkretne cele, które wiążą się z zachowaniami ludzi, a nie z konsumpcją.

2 Etap 2: wykonanie produktu związanego z komunikacją społeczną

Do wykonania dobrego produktu związanego z komunikacją społeczną, należy przede wszystkim zdecydować, co się chce przekazać i o czym będzie się mówić. Podczas zajęć można dokonać wyboru różnymi sposobami. Można zachęcić grupę już na samym początku, przeprowadzając burzę mózgow, by zdecydowała o czym chce mówić, lub zrobić to po zajęciach z teorii komunikacji, opierając się na wnioskach, które wyciągnęli uczniowie.

Najlepiej jest przygotować kilka konkretnych tematów, by mieć większy wybór i by można było podzielić klasę na kilka grup w zależności od tematu, który zdecydują się realizować. Również w przy-

padku wybrania przez całą klasę tego samego tematu, można podzielić uczniów na kilka mniejszych grup, z których każda zajmie się innym aspektem (sposobem przekazu, odbiorcami wiadomości itd.).

Po wybraniu tematu, zanim uczniowie zabiorą się do pracy, należy go przeanalizować odpowiadając na kilka pytań:

- + Jaki jest cel, który chcemy osiągnąć przekazując dane informacje (np. poinformować o..., uwrażliwić na..., zmobilizować do...)?
- + Kim jest nasz odbiorca, do którego się zwracamy (np. nastolatki, kobiety, ludzie starsi, wolontariusze, politycy, sponsorzy, firmy, konsumenci)?
- + Jaki jest ostateczny rezultat, który chcemy osiągnąć względem odbiorców?
- + Jakie ma być przesłanie (lub przesłania), które chcemy zawrzeć?
- + Jaki jest (lub jakie są) najlepsze sposoby komunikacji, które pozwolą na dotarcie do odbiorców?

Wybierając sposób komunikacji należy pamiętać:

- + czy możliwe jest zawarcie w danym sposobie komunikacji głównej informacji, którą chcemy przekazać,
- + czy jest możliwość dotarcia do poszczególnych odbiorców,
- + o dostępności oraz wykorzystaniu przez grupę (umiejętności, czas, narzędzia).

Po wybraniu sposobu komunikacji należy poszukać w Internecie podobnych reklam społecznych, które już powstały i mogą służyć jako inspiracja lub jako przykład, którym można się posłużyć w czasie pracy nad własnym projektem.

Najlepiej jest sporządzić wcześniej kilka roboczych wersji reklamy. Ostatnią rzeczą, przed wykonaniem ostatecznego produktu jest stworzenie planu pracy, który powinien zawierać:

- + cele, odbiorców, rezultaty, główne przesłanie (odpowiedzi na pytania powyżej),
- + strukturę produktu: rodzaj zawartych informacji (ułożonych chronologicznie), użyte elementy (elementy graficzne, zdjęcia, pokaz slajdów, efekty audio, muzyka, tekst mówiony i pisany itd.), interakcja pomiędzy elementami (np. przeciwstawianie się, równoczesność, wynikanie itd.),
- + końcowe hasło, czyli syntezę przesłania oraz główny punkt produktu.

Efektom pracy nad reklamą może nie okazać się sama reklama, ale zrab kampanii społecznej, w której uczniowie będą potrafili dobrać środki wyrazu do poszczególnych grup odbiorców. Ważne jest, by się nie zniechęcali ogromem elementów, o których trzeba pamiętać przy reklamie, ale wskazać, że tak złożona analiza zagadnień komunikacji i przekazu może przyczynić się do powstania wielu dobrych materiałów do przygotowania kompleksowej kampanii.

Aby zrealizować elementy audiowizualne kampanii można użyć darmowych programów, które bez problemu można znaleźć w Internecie. Poza tym szeroko dostępne są również podręczniki, tutoriale – materiały pomocnicze do tych programów.

Przykłady programów:

Open Office (pl.openoffice.org)

Open office to pakiet programów do pracy w biurze, który służy do pisania tekstów (tak jak Word dla Windows) oraz prezentacji (jak Power Point), prostych w użyciu oraz z możliwością tworzenia dokumentów w formacie PDF. Open Office jest dostępny dla systemów Linux, Mac OS X oraz Windows.

Audacity (audacity.sourceforge.net)

Jest to łatwy w obsłudze program służący do nagrywania i modyfikowania dokumentów audio, dostępny dla systemów operacyjnych Linux, Mac OS X, Windows.

Gimp (gimp.org)

GNU Image Manipulation Program, to program, który pozwala na prostą, intuicyjną obróbkę zdjęć. Działa podobnie jak Photoshop. Dostępny dla systemów Linux, Mac OS X, Windows.

Virtual Dub (virtualdub.org)

Jest to program do edycji dokumentów video, który zyskał swoją renomę dzięki łatwości w obsłudze, wydajności oraz różnym funkcjom, które ułatwiają edycję materiałów video. Dostępny dla systemów Linux i Windows.

Avidemux (avidemux.brelios.de)

Avidemux to program do edycji materiałów video, podobny do programu Virtual Dub, służy do obsługi formatów .avi, .mpg, .mov itd. Dostępny dla systemów operacyjnych Linux, Mac OS X oraz Windows.

Google Earth (earth.google.com)

Jest to software wykorzystujący zdjęcia satelitarne Ziemi – pokazuje szczegóły wybranych miejsc na świecie oraz topografię, zapisane na platformie GIS. Program jest dostępny dla systemów Linux, Mac OS X, Windows.

KML Disappearing Forests of the World (david.tryse.net/googleearth)

Dokument „Znikające lasy świata”, który pozwala na monitoring wylesienia na świecie.

Zdjęcia, mapy i filmy dokumentalne

W skład Pakietu edukacyjnego wchodzi płyta DVD zawierająca m.in. 25 kolorowych zdjęć i map oraz 5 filmów dokumentalnych. Zdjęcia i mapy są dołączone do Pakietu także w formie kolorowych wydruków w formacie A4, oznaczonych numerami ułatwiającymi odnalezienie opisu: zdjęcia od 1 do 22 i mapy od 1 do 3.

Prezentacja poszczególnych materiałów graficznych (zdjęć i map) lub wykorzystanie ich wszystkich w formie pokazu slajdów to podstawowy element zajęć z edukacji globalnej. Zdjęcia, które obrazują omawiany problem, mogą pomóc w analizie oraz interpretacji poruszanych tematów. Pokazują uchwycony za pomocą aparatu fotograficznego kawałek historii, który może w uczniach rozbudzić wyobraźnię.

Proponowane w Pakiecie różnorodne ćwiczenia z materiałami graficznymi i filmami mają na celu skłonienie uczniów do aktywnego uczestniczenia, zamiast biernego obserwowania. Dlatego też zdjęcia w ćwiczeniach są rozdzielane, przekładane, uzupełniane wymyślonymi historiami, łączone na nowo. Inspirują do twórczego myślenia i pomagają wejść w role przedstawianych bohaterów lub wykonawców prezentowanych czynności. Przedstawione przykłady ćwiczeń ze zdjęciami i filmami mogą być pomocne w dyskusji między uczestnikami na wiele wybranych tematów. Prezentacja materiałów graficznych i filmów może być również połączona z pracą z zamieszczonymi na płycie DVD artykułami prasowymi.

Oprócz wykonania ćwiczeń, prowadzący zajęcia ma przed sobą jeszcze jedno ważne zadanie: wydobyć i przeanalizować różnice pomiędzy wrażeniami i odczuciami uczestników a rzeczywistością prezentowaną na zdjęciach i w filmach. Warto porozmawiać z uczniami o różnicach między ich subiektywną interpretacją materiałów, a tym co naprawdę pokazują.

Aby uniknąć stereotypizacji i stygmatyzacji sytuacji i osób z krajów globalnego Południa, warto zapoznać się z „Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa”, który został opisany w poradniku „Jak mówić o większości świata”, wydanym przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności. W poradniku tym dokładnie opisano sposób prezentowania obrazów i informacji dotyczących krajów rozwijających się. Dotyczy to różnego rodzaju publikacji, np. medialnych, edukacyjnych. Skrupulatnie omówiono dobre praktyki używania obrazów i wiadomości oraz zinterpretowano 8 zasad Kodeksu.

Tekst Kodeksu można znaleźć na stronie: igo.org.pl/pobierz/kodeks-w-sprawie-obrazow-i-wiadomosci-dot-krajow-poludnia.pdf oraz na płycie DVD wchodzącej w skład Pakietu. Poradnik „Jak mówić o większości świata” można znaleźć na stronie: igo.org.pl/download/jak-mowic-o-wiekszosci-swiata_poradnik-igo.pdf.

Zdjęcia

W skład Pakietu wchodzi 22 zdjęcia z Burkina Faso, Kamerunu, Brazylii, Chile i Wietnamu:

Burkina Faso

1. Stolarz czekający w swoim warsztacie na klientów (Ouagadougou, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).
2. Wyrabianie różańca z hebanu – za pomocą prostej piły z cienkiej gałęzi można wykonać lokalną wersję różańca, który w Europie znany jest bardziej w postaci połączonych ze sobą paciorków (Ouahigouya, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).
3. Wykonywanie motyki za pomocą prostego narzędzia ułatwiającego wykorzystanie naturalnego kształtu kawałka drewna (Bassi, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).
4. Kobiety niosące chrust do swoich domostw (Sandba Bassi, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).
5. Szacuje się, że dwa miliardy ludzi gotuje swoje posiłki na otwartym ogniu (Outigué Bassi, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).
6. Lokalny lekarz, praktykujący tradycyjną medycynę, zmartwiony znikaniem gatunków roślin, które służą mu do przygotowania mieszanek ziół na najpowszechniejsze dolegliwości (Outigué Bassi, Burkina Faso, 2010, fot. Marco Bello).

Kamerun

7. Drwal obserwujący kolegę, który rozpiłowuje drewno na tle pniaka po świeżo ściętym drzewie (Libongo, Kamerun, 2005, fot. Alessandro Rocca).
8. Ocena jakości ściętych pni drzew i przygotowanie wybranych pni do transportu (Libongo, 2005, fot. Alessandro Rocca).
9. Transport drewna do miejsc przeładunku transportu morskiego wiąże się z emisją spalin do atmosfery i w konsekwencji przyczynia się do zmian klimatycznych (Libongo, Kamerun, 2005, fot. Alessandro Rocca).
10. Był las i nie ma lasu – fragment lasu pierwotnego w okolicy Libongo; na pierwszym planie – ścięte drzewa, oznaczone do wstępnego przesortowania pod względem wielkości i jakości (Libongo, Kamerun, 2005, fot. Alessandro Rocca).
11. Droga – wiele nowych dróg na terenach leśnych powstaje w wyniku rozjeżdżania roślinności ciężkimi pojazdami transportowymi w celu wywiezienia ściętych drzew (Libongo, Kamerun, 2005, fot. Alessandro Rocca).

Brazylia

12. Wielkoobszarowe pola uprawne zamiast lasów to efekt intensywnej deforestacji na terenach Amazonii (Roraima, Brazylia, 2006, fot. Alessandro Rocca).
13. Kikuty drzew i pniaki po wycince najdroższych gatunków drzew i wypaleniu pozostałych, mniej wartościowych (Roraima, Brazylia, 2006, fot. Alessandro Rocca).
14. Przedstawiciel ludu Janomami podczas obróbki pnia drzewa (Roraima, Brazylia, 2006, fot. Alessandro Rocca).

Chile

15. Kontrolowany wyrąb drzew (Mellilanca Mampui, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).

16. Transport drewna – mając do dyspozycji jedynie zwierzęta pociągowe, drwale przewożą na wozie ścięte drewno (Mellilanca Mampui, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).
17. Transport drewna – pracownik firmy zajmującej się dostawami drewna na opał wrzuca szczapy na przyczepę (Mellilanca Mampui, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).
18. Dostawa drewna opałowego do domu czyni życie okolicznych mieszkańców wygodniejszym, jednak nikt nie zwraca uwagi na to, skąd pochodzi drewno (Osorno, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).
19. Produkcja węgla drzewnego w retortach – w procesie suchej destylacji (rozkładu termicznego w wysokiej temperaturze bez tlenu) tworzy się węgiel drzewny o trzykrotnie większej wydajności energetycznej niż drewno (Osorno, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).
20. Wyroby artystyczne tworzone przez uzdolnionych mieszkańców Osorno stają się pamiątkami turystycznymi, wywożonymi w różne części świata (Osorno, Chile, 2010, fot. Massimiliano i Gianluca De Serio).

Wietnam

21. O ile setek lat ten olbrzym jest starszy ode mnie? (Cuc Phuong, Wietnam, 2011, fot. Justyna Szambelan).
22. Produkcja kauczuku jest bardzo dochodowa. Dlatego wielu mieszkańców wietnamskich miast, którzy się wzbogacili, wykupuje rozległe połacie taniej ziemi w ubogich rejonach wyżyn centralnych, aby założyć plantację drzew kauczukowych, na których pracują głównie kobiety (prowincja Kon Tum, Wietnam, 2011, fot. Justyna Szambelan).

Mapy

W skład Pakietu wchodzi 3 mapy:

1. Zmiana pokrycia leśnego na świecie – mapa pokazuje aktualne pokrycie powierzchni obszarami leśnymi, straty w powierzchni lasów, nowe tereny leśne oraz obszary ulegające pustynnieniu. Źródło: Vital Forest Graphics, UNEP 2009, unep.org/vitalforest/graphics/PDF/O202-changing-global-forest-cover.pdf
2. Zmiany w zalesieniu Kostaryki – mapa przedstawia zmiany wielkości powierzchni zajmowanych przez obszary leśne w latach 1940-2005. Źródło: Vital Forest Graphics, UNEP 2009, unep.org/vitalforest/graphics/PDF/O205-change-forest-cover-costa-rica.pdf
3. Roczna zmiana netto w powierzchni lasów na poszczególnych kontynentach – mapa ilustruje roczne zmiany netto powierzchni obszarów leśnych na poszczególnych kontynentach poprzez porównanie danych z lat 1990-2000 i 2000-2005. Źródło: Vital Forest Graphics, UNEP 2009, unep.org/vitalforest/graphics/PDF/O201-annual-net-change-in-forest-area.pdf

Filmy dokumentalne

W skład Pakietu wchodzi 5 filmów dokumentalnych z Burkina Faso, Kamerunu, Brazylii i Chile:

Burkina Faso

„Las Bassi” („La foresta di Bassi”)

Autorzy: Koffi Ametepe, Paraté i Dimanche Yameogo (Manivelle Productions, 7’36”, Burkina Faso, 2010)

Dokument ukazuje problemy prowincji Zondoma w północnej części Burkina Faso, która z powodu powtarzających się klęsk suszy jest najmniej zalesioną częścią kraju. Dla zachowania równowagi pomiędzy potrzebami ludności wiejskiej z Sahelu, a jego wrażliwymi lasami, i w celu ochrony delikatnego lasu sawannowego Bassi, poddawanego wypalaniu i nadmiernemu wyrębowi, w 1997 r. uruchomiono program zrównoważonego zarządzania tym obszarem. Lokalni mieszkańcy, którzy utrzymują się z rolnictwa i zasobów leśnych (głównie drewna do budowy domów i wyrobu narzędzi), zrozumieli, że muszą chronić las i w miarę możliwości zalesiać nowe obszary, gdyż są one poważnie zagrożone deforestacją.

„Las Comoé-Léraba” („La foresta della Comoé-Léraba”)

Autorzy: Koffi Ametepe, Paraté i Dimanche Yameogo (Manivelle Productions, 8’24”, Burkina Faso, 2010)

Film ten to opowieść bohaterów, którzy są pozytywnym przykładem zarządzania lasem przez społeczność afrykańską. W materiale przedstawiony jest przykład właściwego gospodarowania zasobami leśnymi. Położony w południowo-zachodniej części Burkina Faso rezerwat przyrody Comoé-Léraba jest jedną z najstarszych formacji leśnych kraju. W 2001 r. państwo powierzyło zarządzanie tym dziedzictwem narodowym stowarzyszeniu AGEREF. Wtedy też obszar Comoé-Léraba został objęty programem ochrony zasobów naturalnych, przy współdziałaniu miejscowej ludności. Wokół lasu została stworzona strefa buforowa, wolna od jakiegokolwiek działalności człowieka. Dyrektor stowarzyszenia AGEREF opowiada o początkach swojej działalności w Burkina Faso, o pozyskiwaniu funduszy na realizację projektów, działalności na rzecz mieszkańców (budowa szkół, studni itp.) i ich edukacji ekologicznej. Po 10 latach wspólne zarządzanie chronionym obszarem przyniosło bardzo dobre efekty, a do Comoé-Léraba przyjeżdżają naukowcy, badacze, studenci z krajów sąsiednich oraz turyści z całego świata.

Kamerun

„Zagrożony las w Kamerunie” („La foresta impossibile”)

Autor: Alessandro Rocca (CISV, 8’26”, Włochy, 2010)

Dokument ten pokazuje, jak międzynarodowe koncerny handlujące drewnem, także europejskie, wykorzystują zasoby leśne w Kamerunie oraz jakie są skutki postępującej deforestacji. Pierwotne lasy równikowe, które występują w dorzeczu Kongo, stanowią pod względem powierzchni drugi zalesiony obszar świata, zaraz po lasach Amazonii. Mimo że są one środowiskiem życia wielu, nieraz unikatowych, gatunków roślin i zwierząt, dla człowieka stanowią przede wszystkim źródło drewna, którego pozyskiwanie w ostatnich 40 latach znacznie przekracza ilości dopuszczalne w ramach zrównoważonej gospodarki zasobami. Film pokazuje miejscowych robotników zatrudnianych do wycinki drzew przez włoską firmę Sefac oraz proces transportowania i obrabiania drewna w pobliskim tartaku, który rocznie przerabia 8-10 tys. drzew. Wg raportu Banku Światowego 50% kameruńskie-

go drewna pochodzi jednak z nielegalnego wyrębu. W dorzeczu Kongo, mimo zaostrożonych kontroli, kwitnie też kłusownictwo. Nielegalne polowanie na zwierzyne dla mięsa, nierzadko sprzedawanego do Europy, może wkrótce spowodować znaczne zubożenie lasów, wyginięcie niektórych gatunków zwierząt, a także głód wśród ludności tubylczej (Pigmeje z ludu Baka).

Brazylia

„Ludzie lasu“ („Gli uomini della foresta“)

Autor: Alessandro Rocca (CISV, 8'10", Włochy, 2010)

Film ukazuje rdzennych mieszkańców amazońskiej dżungli – Indian Janomami, od wieków zamieszkujący lasy obecnego brazylijskiego stanu Roraima (przy granicy z Wenezuelą i Gujaną), których przetrwanie zależy od zasobów leśnych. Ich byt jest zagrożony na skutek działalności przedsiębiorstw wydobywczych (wydobycie tantalu i złota), międzynarodowych koncernów rolniczych i drzewnych (wycinanie lasów). Postępujące wylesianie obszarów powoduje pustoszenie terenów, a amazoński las przekształca się w sawannę. Od 1992 r. na terenie zamieszkiwanym przez Janomami praktyki te są zakazane, bo uzyskał on status „Parku Janomami“. Mimo że ziemia stała się własnością rdzennej ludności, to, co kryje się w jej wnętrzu, nadal stanowi źródło sporów. Poszukiwacze minerałów, wraz z firmami wydobywczymi, które łamiąc zawarte porozumienia, rozpoczynają prace na tym terenie, nieustannie wchodzą w konflikt z ludem Janomami.

Chile

„Osorno, Chile. Społeczność i drewno“ („Osorno, Cile. Una comunità attorno alla legna“)

Autorzy: Massimiliano i Gianluca De Serio (CISV, 16'46", Włochy, 2010)

Ten film to obraz przemysłu drzewnego w społeczności Indian Mapuczów w Chile, od zarządzania po sprzedaż produktów leśnych w domach. Ukazuje życie mieszkańców Osorno, którego rytm wyznacza wycinka i obróbka drewna według planu zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi. Wycinane są tylko największe drzewa i tylko niektóre gatunki. Drewno używane jest do ogrzewania domów (głównie wiąz) oraz do produkcji węgla drzewnego i wyrobów rzemieślniczych (np. talerzy). Z gotowanych liści niektórych gatunków drzew kobiety uzyskują barwniki do farbowania wełny.

Wszystkie filmy znajdujące się na płycie DVD można wyświetlić z polskim tłumaczeniem lub w wersji oryginalnej. Na płycie znajdują się również tłumaczenia filmów w formacie plików tekstowych, które można wydrukować na potrzeby zajęć.

Opisy krajów, z których pochodzą zdjęcia i filmy dokumentalne

Burkina Faso

Republika Burkina Faso jest jednym z krajów Afryki Zachodniej, położonym pomiędzy Saharą, a najbardziej żyznymi ziemiami podzwrotnikowymi. Powierzchnia tego kraju (27,4 mln ha) jest niewiele mniejsza od Polski (31,2 mln ha). Lasy Burkina Faso zajmują jedną czwartą powierzchni kraju, lecz znajdują się głównie na południu. Natomiast na północy, w strefie graniczącej z Saharą, nie ma prawdziwych lasów, jest sawanna.

Zdjęcia, mapy i filmy dokumentalne

Lasy są niezbędne zwłaszcza dla mieszkańców wsi, którym zapewniają środki potrzebne do życia i utrzymania, takie jak woda pitna, żyzna ziemia, drewno na opał, pożywienie, zwierzyzna, materiały do rzemiosła, zioła oraz składniki lekarstw. Poza tym drzewa są naturalną barierą przed rozprzestrzenianiem się pustyni.

Szczególnie w kraju takim jak Burkina Faso konieczne jest natychmiastowe zapewnienie lasom odpowiedniej ochrony. Należy ograniczyć ingerencję ludzi i hodowanych przez nich zwierząt, zapobiegać nielegalnemu wyrębowi drzew, propagować zadrzewianie, pogodzić rozwój lasów z rozwojem rolnictwa oraz wspierać lokalne uprawy i kulturę.

Kamerun

Republika Kamerunu jest państwem w Afryce Środkowej o połowę większym od Polski. Jest w nim wiele różnorodnych środowisk: wybrzeża, pustynia, góry, wyżyny, lasy tropikalne oraz sawanna. Rozległe lasy Kamerunu są częścią tropikalnej dżungli Afryki Środkowej, drugiego co do wielkości wilgotnego lasu równikowego na świecie. Mieszka w nich ok. 12 mln osób, między innymi Pigmeje, którzy byli tu pierwszymi ludźmi. Dla nich las jest domem, źródłem pożywienia i leków, mieści w sobie całą ich kulturę i wierzenia. W samym Kamerunie znajduje się ponad 8 tys. gatunków roślin. Jest on największym na świecie eksporterem drewna tropikalnego. Jedna piąta tego drewna trafia do Włoch. Eksploatacja tutejszych lasów jest prawdziwą okazją dla wielu zagranicznych przedsiębiorstw, również europejskich, chcących zastąpić rodzime gatunki drewna – bardziej pospolite i mniej dochodowe. Spotyka się to z bardzo dużym zapotrzebowaniem osób, które szukają do swoich domów mebli z drewna wenge, iroko czy mahoniu. Większość ludzi nie wie, że podłogi w ich domach mają swoje mroczne tajemnice – kryją się za nimi prawdziwe przestępstwa wobec środowiska, takie jak nielegalna wycinka chronionych gatunków drzew lub wyręb selektywny, który otwiera drogę do wylesiania, kłusownictwa oraz powiększania obszaru upraw rolnych. Wokół wielkiego przemysłu drzewnego skupione są biedne, miejscowe przedsiębiorstwa, które zatrudniają przede wszystkim dzieci.

Brazylia

Federacyjna Republika Brazylii jest piątym co do wielkości krajem na świecie. To właśnie tu znajduje się dwie trzecie Puszczy Amazońskiej, której powierzchnia przekracza wielkość Unii Europejskiej. Wykorzystanie surowców roślinnych Puszczy Amazońskiej jest przedsięwzięciem na skalę ogólnoswiatową i kryją się za nim prawie wszystkie możliwe sposoby jej niszczenia: podpalenia, wyręb (także nielegalny), selektywna wycinka najcenniejszych drzew, kłusownictwo itd.

Najczęściej mówi się o Puszczy Amazońskiej w kontekście ochrony środowiska – i słusznie. Często jednak zapomina się o jej ludności, tak jakby nikt tam nie mieszkał. Tymczasem w Amazonii żyją miliony osób, między innymi pierwotni mieszkańcy skupieni w setkach plemion, takich jak np. Indianie Janomami. Ludzie należący do tego plemienia przez tysiące lat zgłębiali swoją wiedzę na temat lasu i nauczyli się z nim współżyć tak, by go nie niszczyć.

Indianie Janomami są pierwszymi ofiarami niszczenia lasu. Wraz z wycinką lasu i rozwojem przemysłu (drewno, papier, soja, kaczuk, ropa, minerały itd.) przybywa ludności, wioski zamieniają się w miasta. Pojawia się prostytutcja, choroby, alkoholizm, korupcja, przestępstwo, narkotyki, upadek struktury społecznej rdzennej ludności oraz zanik ich kultury.

Chile

Republika Chile rozciąga się na pasie ziemi o długości 4300 kilometrów, ściśniętym pomiędzy Andami a Pacyfikiem, i jest podzielona na wiele stref klimatycznych – od tych najbardziej suchych do najbardziej deszczowych na Ziemi. Na południu kraju znajduje się region Los Lagos, w którym rośnie las waldwijski należący do typu lasów allerce. Jest on jednym z najważniejszych lasów deszczowych strefy umiarkowanej na świecie. Wziąwszy pod uwagę jego specyfikę, można uznać, że jest on jednym olbrzymim organizmem i to jednym z najstarszych na świecie (4 tys. lat). W ekosystemie tym amplitudy temperatur są bardzo małe. Niestety ostatnimi laty, ze względu na zmiany klimatyczne, obserwuje się ich wzrost, zakłócający warunki abiotyczne. Las ten pełni więc rolę termometru mierzącego zmiany klimatyczne na świecie.

Wyjątkowanie gleb lasów chilijskich przez przedsiębiorstwa leśne trwa od dziesiątków lat i polega między innymi na wycinaniu drzew na eksport oraz sadzeniu na miejscu lasów tropikalnych takich gatunków drzew, które są bardziej opłacalne bo rosną szybciej (np. sosna, eukaliptus). Lasy Chile stopniowo giną osłabione i zatrwane przez przemysł. Opieka nad nimi powinna być częścią odpowiedzialnej gospodarki. Nie może się to odbywać bez pomocy miejscowej ludności – Mapuców (Araukanów), którzy od zawsze czerpali z lasów wyłącznie to, co jest im potrzebne do przetrwania. Kultura Mapuców istnieje od wieków, mają oni swój własny język, styl życia oraz ustrój społeczny. Zanik lasów, tradycyjnych upraw oraz zubożenie ziemi sprawiają, że Mapucze tracą możliwości rozwoju i pozostania na ziemiach, z których pochodzą, i są zmuszeni przeprowadzać się do miast.

Wietnam

Podobnie jak Chile, kraj ten rozciąga się z północy na południe na długim, lecz stosunkowo wąskim, obszarze. Z tego względu – oraz z powodu specyficznego ukształtowania terenu – występuje tu kilka stref klimatycznych: klimat zwrotnikowy wilgotny w odmianie monsunowej, klimat zwrotnikowy z porą suchą i deszczową (typ sawanna). Mimo kolejnych następujących po sobie wojen z Japończykami, Francuzami i Amerykanami, które prócz straszliwych ofiar w ludziach niosły także zniszczenia przyrodzie (np. stosowanie przez Amerykanów napalmu i Agent Orange do niszczenia dżungli, w której ukrywali się partyzanci), Wietnam wciąż posiada wiele cennych ekosystemów leśnych. Znajduje się tu 28 parków narodowych, w których występuje wiele endemitów czy rzadkich gatunków, jak np. słoń indyjski, tygrys i langur, a odkryty w 1992 r. w wietnamskiej dżungli wół Vu Quang (saola) jest jednym z największych zwierząt odkrytych w ostatnich latach.

Mimo że niektóre uprawy nie powodują deforestacji (np. drzewo cytrynowe sadzi się pomiędzy innymi drzewami w lesie i dopiero po 12 latach pozyskuje się jego korę), to niestety Wietnam jest też terenem masowego przekształcania dżungli na plantacje. Górskie lasy wypala się pod uprawę kukurydzy, manioku, ananasów. Choć Azję kojarzymy raczej z tradycją picia herbaty, Wietnam stał się drugim na świecie (po Brazylii) producentem kawy. Słynie także z upraw ryżu, herbaty, tytoniu i kauczuku. Nierzadko założenie nowej plantacji poprzedzone jest z wypalaniem lasu w celu uzyskania przestrzeni. Dużym problemem (na który często władze tego kraju przyzymkają oko) jest także nielegalne pozyskiwanie drewna, a następnie jego przemyt do Chin, skąd z kolei jest ono eksportowane do krajów europejskich i do Stanów Zjednoczonych. Przez Wietnam płynie także przemyt drewna z Kambodży i Laosu.

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć
ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

www.FORESTINTHEWORLD.ORG

Publikacja powstała w ramach projektu „Educating to sustainable and responsible management of the forests in the world” realizowanego przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej. Za treść publikacji odpowiada Polska Zielona Sieć, poglądy w niej wyrażone nie koniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej.

Publikację sfinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

